

รายงานรูปผลการสำรวจ
เรื่อง

สภาพและการผลิตหนังสือสำหรับเด็กในประเทศไทย

กองวิจัยทางการศึกษา

กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. ๒๕๔๑

รายงานสรุปผลการสำรวจ

เ รื่ อ ง

สภาพและการผลิตหนังสือสำหรับเด็กในประเทศไทย

กองวิจัยทางการศึกษา

กรมวิชาการ

ก ร : ก ร ว ง ศึ ก ษ า อี ก าร

- ๑ รายงานสรุปผลการสำรวจเรื่อง สภาพและการผลิตหนังสือ
สำหรับเด็กในประเทศไทย
- ๒ พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2541
- ๓ จำนวนพิมพ์ 5,000 เล่ม
- ๔ ISBN 974-268-5525

เอกสารรายงานวิจัยทางการศึกษา อันดับที่ 211/2541
กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ

บทคัดย่อ

การสำรวจครั้งนี้ต้องการให้ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับสภาพการผลิตของสำนักพิมพ์ การจำหน่ายหนังสือสำหรับเด็กของร้านค้า นโยบายการจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก และนิสัย-ความต้องการในการอ่านของนักเรียนและผู้ปกครอง รวมทั้งการส่งเสริมสนับสนุนการอ่านของโรงเรียน ด้วยการใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูล ซึ่งได้รับคืนจากสำนักพิมพ์ 28 แห่ง นักเรียน ป.1 - ป.6 จำนวน 6,981 คน ผู้ปกครอง 6,524 คน โรงเรียน 35 โรง ร้านจำหน่ายหนังสือ 129 แห่ง และจากการสัมภาษณ์ ผู้กำหนดนโยบาย 4 คน ได้ผลดังนี้

1. ประเภทหนังสือที่สำนักพิมพ์จัดพิมพ์เป็นลำดับที่ 1 คือ หนังสือเสริมประสบการณ์สำหรับเด็ก ชื่อเรื่อง 3 ลำดับแรกที่จัดพิมพ์คือ ความรู้ทั่วไป หนังสือภาพ ชีวิตประวัติ ส่วนมากมีราคาเฉลี่ย 26-75 บาท ประมาณครึ่งหนึ่งมีแหล่งเงินที่จัดพิมพ์เป็นของตนเอง และมีความเห็นว่าสภาพตลาดหนังสือสำหรับเด็กอยู่ในระดับดี ค่าใช้จ่ายการตลาดหนังสือสำหรับเด็ก ร้อยละ 20 ของงบการตลาดใช้สำหรับระบบสื่อสารเพื่อการตลาด โรงเรียนได้ส่วนลดเฉลี่ย (ร้อยละ 30) มากกว่าผู้ขายรายย่อยอื่นๆ ประมาณครึ่งหนึ่งมีนโยบายคืนหนังสือและมีผู้เขียนเป็นนักเขียนอิสระ ได้ต้นฉบับด้วยวิธีแต่งตั้งผู้เขียน มีการทำสัญญากับผู้เขียน ให้ค่าลิขสิทธิ์ ร้อยละ 10-14

2. นักเรียนได้หนังสือมาอ่านด้วยวิธียืม มีจำนวนสูงสุด มีชื่อบ้าง และการเช่ามีน้อยมาก หนังสือที่ยืมคือ หนังสือภาพ นิยาย หนังสือที่ซื้อ คือ การ์ตูน หนังสือพิมพ์ หนังสือที่อ่านประจำ คือการ์ตูน ความรู้ทั่วไป หนังสือพิมพ์ หนังสือที่มีนักเรียนจำนวนมากชอบอ่าน คือ หนังสือภาพ การ์ตูน หนังสือพิมพ์ และชอบอ่านหนังสือเกือบทุกประเภทในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ การ์ตูน

ความรู้ทั่วไป หนังสือภาพ หนังสือที่ชอบอ่านในระดับน้อย คือ วารสาร/นิตยสาร ร้อยละ 91 ให้เหตุผลว่าอ่านเพราะชอบ เหตุผลของผู้ที่ไม่ชอบอ่าน คือ อ่านไม่คล่อง

3. ผู้ปกครอง มากกว่าร้อยละ 90 ชอบอ่านหนังสือทั่วไป หนังสือพิมพ์ และส่งเสริมให้บุตรหลานอ่านหนังสืออื่นๆ นอกเหนือจากหนังสือเรียน ประมาณครึ่งหนึ่งส่งเสริมให้อ่านบ่อยๆ และ ร้อยละ 80 ชี้ให้อ่าน

4. ห้องสมุดของโรงเรียนส่วนใหญ่มีหนังสือความรู้ทั่วไป หนังสือภาพ หนังสือในห้องสมุดได้จากการแจกของกระทรวงศึกษาธิการ และการซื้อซึ่งเป็นเงินราชการทั้งหมด สำหรับบริการที่โรงเรียนส่วนใหญ่จัดคือ ให้ยืมหนังสือ โรงเรียนกว่าครึ่งหนึ่งเปิดบริการระหว่างพักรับประทานอาหาร ตลอดวัน ก่อนโรงเรียนเข้า กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่ห้องสมุดโรงเรียนมากกว่าร้อยละ 85 จัด คือ ประกวดเขียนเรียงความ รณรงค์ให้รักการอ่าน

5. ร้านจำหน่ายหนังสือส่วนใหญ่ได้รับส่วนลดจากสำนักพิมพ์น้อยกว่า 30% ได้รับเครดิต 1-2 เดือน ช่วงเวลาที่ขายหนังสือได้มากที่สุด คือ ช่วงปิดภาคเรียน วิธีส่งเสริมการขายหนังสือสำหรับเด็กที่ทำมาก คือ จัดแผนก/ชั้นหนังสือให้เด่นเป็นพิเศษ จัดมุมหนังสือ แต่ไม่มีบริการส่งหนังสือให้ผู้ซื้อ สำหรับจำนวนหนังสือสำหรับเด็กที่ทางร้านส่วนใหญ่มีไว้จำหน่ายจะน้อยกว่า 100 เล่ม มีจำนวนเฉลี่ยแต่ละเรื่อง 5-10 เล่ม

6. องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหนังสือ คือ คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ศูนย์พัฒนาหนังสือของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ และสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย นโยบายพัฒนาหนังสือจะกล่าวในภาพรวมของการพัฒนาหนังสือทุกประเภท ไม่เน้นประเภทใดประเภทหนึ่ง แต่สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือมีนโยบายเกี่ยวกับหนังสือสำหรับเด็กเป็นพิเศษด้วยการเรียกร้องให้ร้านหนังสือทุกแห่งจัดมุมหนังสือ

สำหรับเด็ก ให้น่ารัก น่าอ่าน เป็นการทำให้การส่งเสริมการอ่าน สำหรับนโยบายเกี่ยวกับหนังสือสำหรับเด็กนับว่าประสบความสำเร็จพอสมควร อุปสรรคคือ มีการซื้อน้อย เพราะประชาชนยากจน ยังไม่เห็นความสำคัญของหนังสือ หนังสือมีราคาแพง ผู้เขียนได้คำตอบแทนน้อย ทั้งนี้คาดว่า การส่งเสริมการอ่าน จะช่วยขจัดอุปสรรคดังกล่าวได้

Abstract

The purposes of this survey were to explore the current situation relating to the production of children's books by publishers, the level of sales by book retailers, and the reading habits, preferences and requirements of both schoolchildren and parents. Additionally the survey sought to ascertain the efficacy of current policy regarding children's books production and to support and encourage reading activities in schools. Using questionnaires as an instrument, such were returned from 28 publishers, 6,981 schoolchildren grade 1-6, 6,524 parents, 35 schools, 129 book retailers, and personal interviews were undertaken with 4 policy makers.

The results were as follows :

1. Supplementary readers were the type of books most published by publishers. Other types of books published in significant numbers in average per year were general knowledge books, illustrated books and biographies.
2. Borrowing seemed to be the means to obtain books for reading used most by students. The preferred genres were illustrated books, followed by comics.
3. The preferred reading of parents were general books and newspapers. They also encouraged their children to read over and above textbooks.

4. The great majority of school libraries contained general knowledge and illustrated books the most, those of which had been distributed by the Ministry of Education, and had been bought using full governmental subsidy.
5. Book retailers appeared to sell more books during school holidays. The method of sale promotion they practised most was arranging special book stands.
6. The existing policy on book development concentrated on the development of all types of books. The implementation of policy could be seen to be successful to some degree. However obstacles existed, such hindrances as a generalised lack of disposable income, the expense of books and the fact and perception of the low honorarium of writers, these factors resulting in a low level of purchasing. It is expected that reading encouragement could address these obstacles, as the intrinsic worth of books is recognised demand should rise; commensurately competition and a demand for supply should alleviate the often impecunious position of writers

คำนำ

รายงานสรุปผลการสำรวจสภาพและการผลิตหนังสือสำหรับเด็กในประเทศไทย เล่มนี้เกิดจากความร่วมมือกันระหว่างประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย ในการสำรวจสภาพการผลิตและการจำหน่ายหนังสือสำหรับเด็ก การอ่านหนังสือของนักเรียนระดับประถมศึกษาและผู้ปกครอง และการส่งเสริมการอ่านของโรงเรียน เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมาวิเคราะห์นำไปสู่การพัฒนาการผลิตหนังสือสำหรับเด็กที่มีคุณภาพ การพัฒนานิสัยรักการอ่าน และการรู้หนังสือของเด็กต่อไป

ความร่วมมือกันระหว่างประเทศไทยและประเทศมาเลเซียครั้งนี้เป็นผลจากการประชุม APPREB (Asia-Pacific Cooperative Program for Reading Promotion and Book Development) ในความสนับสนุนขององค์การยูเนสโก ระหว่างวันที่ 1-5 สิงหาคม 2538 ณ กรุงเทพฯ ให้ประเทศสมาชิกจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาหนังสือสำหรับเด็ก เริ่มด้วยให้ประเทศไทยและประเทศมาเลเซียร่วมมือกันสำรวจสภาพการผลิตและการจำหน่ายหนังสือสำหรับเด็ก การอ่านหนังสือของเด็กและผู้ปกครอง และการส่งเสริมการอ่านของโรงเรียน ผลจากการสำรวจครั้งนี้ได้มีการนำเสนอต่อที่ประชุมสัมมนา A Seminar-cum-workshop on Children's Book Publishing in the Next Millennium ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 11-13 ธันวาคม 2540 ณ ประเทศมาเลเซียด้วย

เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจ มีทั้งแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ที่ผู้เชี่ยวชาญจากประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย ได้ร่วมกันสร้างขึ้นรวม 6 ฉบับ เป็นแบบสอบถามสำหรับผู้พิมพ์จำหน่ายหนังสือสำหรับเด็ก นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์ ร้านจำหน่ายหนังสือสำหรับเด็ก และแบบสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายการจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก

การสำรวจในประเทศไทยได้ข้อมูลที่น่าสนใจ ตัวอย่างเช่น สำนักพิมพ์จะจัดพิมพ์หนังสือความรู้ทั่วไป หนังสือภาพ หนังสือชีวประวัติมากที่สุดตามลำดับโรงเรียนส่วนใหญ่จัดหาหนังสือความรู้ทั่วไปและหนังสือภาพไว้ให้นักเรียนยืมอ่านหนังสือที่นักเรียนชอบอ่านมากคือหนังสือการ์ตูน หนังสือความรู้ทั่วไป หนังสือภาพ และหนังสือพิมพ์ ส่วนใหญ่นักเรียนจะอ่านหนังสือโดยการยืมจากห้องสมุด ยกเว้นหนังสือการ์ตูนและหนังสือพิมพ์ที่นักเรียนซื้อเอง ข้อมูลที่น่าสนใจอีกเรื่องหนึ่งคือ นักเรียนที่ไม่ชอบอ่านหนังสือให้เหตุผลว่า เพราะอ่านไม่คล่อง

รายงานสรุปผลการสำรวจสภาพและการผลิตหนังสือสำหรับเด็กในประเทศไทย ได้รายงานข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหนังสือไว้ทุกแง่มุมและที่ทำให้รายงานนี้น่าสนใจยิ่งขึ้นคือ ผู้วิจัยได้อภิปรายในเชิงเปรียบเทียบการพัฒนาหนังสือในประเทศไทยและประเทศมาเลเซียในบางประเด็น รวมทั้งได้ให้ข้อเสนอแนะแก่หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาหนังสือสำหรับเด็กและการพัฒนานิสัยรักการอ่าน ตลอดจนได้เสนอวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการพัฒนาหนังสือสำหรับเด็กด้วย

กรมวิชาการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า **รายงานสรุปผลการสำรวจสภาพและการผลิตหนังสือสำหรับเด็กในประเทศไทย** เล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาหนังสือสำหรับเด็กแก่สถานศึกษา ครูอาจารย์ และผู้ประกอบการที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบต่อการพัฒนานิสัยรักการอ่านให้เกิดขึ้นแก่เด็กและเยาวชนของชาติ และขอขอบคุณผู้มีส่วนร่วมให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีไว้ ณ โอกาสนี้

(นายพยงค์ดี จันทรสุรินทร์)
อธิบดีกรมวิชาการ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
คำนำ	ฉ
ความเป็นมาของการจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก	1
ความสำคัญของการสำรวจสภาพการผลิตหนังสือสำหรับเด็ก	2
วัตถุประสงค์ของการสำรวจ	3
ขอบเขตของการสำรวจ	4
วิธีดำเนินการ	4
ผลการสำรวจ	7
ตอนที่ 1 ผลการสำรวจผู้พิมพ์จำหน่ายหนังสือ	7
1.1 ข้อมูลทั่วไปของสำนักพิมพ์	7
1.2 แหล่งเงินสนับสนุน	10
1.3 การตลาดสำหรับการจัดพิมพ์หนังสือสำหรับเด็ก	10
1.4 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เขียนหนังสือสำหรับเด็ก	12
ตอนที่ 2 ผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้ใช้หนังสือสำหรับเด็ก	13
2.1 ผลการสำรวจความคิดเห็นของนักเรียน	13
2.2 ผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครอง	21
2.3 ผลการสำรวจข้อมูลจากผู้บริหาร/บรรณารักษ์ โรงเรียน	22
ตอนที่ 3 ผลการสำรวจข้อมูลจากร้านจำหน่ายหนังสือ	24
3.1 การได้รับส่วนลดและเครดิตจากผู้จัดพิมพ์/ สำนักพิมพ์	24

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3.2 การส่งเสริมและการบริการของร้านจำหน่าย

หนังสือ 24

3.3 จำนวนหนังสือที่จัดจำหน่าย 25

ตอนที่ 4 ผลการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการกำหนด

นโยบายการผลิตหนังสือสำหรับเด็ก 26

4.1 นโยบายการผลิตหนังสือ 26

4.2 ความสำเร็จของนโยบาย 28

4.3 กลยุทธ์ในการส่งเสริมการผลิตหนังสือสำหรับเด็ก 29

สรุปผลการสำรวจ 30

อภิปรายผล 36

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย 40

วิสัยทัศน์เกี่ยวกับหนังสือสำหรับเด็ก 41

ภาคผนวก (แผนภูมิ) 43

คณะผู้ดำเนินการวิจัย 83

สารบัญ

แผนภูมิ

แผนภูมิที่

หน้า

1. วัดดูประสงค์และแหล่งข้อมูล	43
2. ที่ตั้งจังหวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	44
3. ลักษณะการดำเนินธุรกิจของสำนักพิมพ์	45
4. การดำเนินธุรกิจหลักของสำนักพิมพ์	46
5. ประเภทหนังสือสำหรับเด็กที่สำนักพิมพ์จัดพิมพ์	47
6. หนังสือสำหรับเด็กประเภทอื่นๆ ที่จัดพิมพ์	48
7. หนังสือสำหรับเด็กที่สำนักพิมพ์จัดพิมพ์เพื่อขายและแจก	49
8. แหล่งงบประมาณที่ใช้พิมพ์หนังสือสำหรับเด็ก	50
9. สภาพตลาดหนังสือสำหรับเด็ก	51
10. การให้ส่วนลดโดยเฉลี่ยแก่หนังสือสำหรับเด็กของสำนักพิมพ์	52
11. การเข้าร่วมงานแสดง/จำหน่ายหนังสือสำหรับเด็ก	53
12. การได้ต้นฉบับของสำนักพิมพ์	54
13. อัตราค่าลิขสิทธิ์ที่สำนักพิมพ์จ่ายให้ผู้เขียนหนังสือสำหรับเด็ก	55
14. วิธีที่นักเรียนได้หนังสือแต่ละประเภทมาอ่าน	56
15. ความถี่ในการอ่านหนังสือแต่ละประเภทของนักเรียน	57
16. ความชอบของนักเรียนในการอ่านหนังสือแต่ละประเภท	58
17. เหตุผลของนักเรียนในการอ่านหนังสืออื่นที่นอกเหนือจาก หนังสือเรียน	59
18. อายุของผู้ปกครองนักเรียน	60

สารบัญแผนภูมิ (ต่อ)

แผนภูมิที่	หน้า
19. ระดับการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน.....	61
20. อาชีพของผู้ปกครองนักเรียน	62
21. รายได้ต่อเดือนของผู้ปกครองนักเรียน.....	63
22. นิสัยการอ่านของผู้ปกครองนักเรียน	64
23. การสนับสนุนของผู้ปกครองต่อการอ่านของนักเรียน.....	65
24. การซื้อหนังสือของผู้ปกครองให้นักเรียนอ่าน.....	66
25. ประเภทหนังสือที่มีอยู่ในห้องสมุด	67
26. แหล่งที่มาของหนังสือในห้องสมุดโรงเรียน	68
27. แหล่งงบประมาณในการจัดซื้อหนังสือเข้าห้องสมุดโรงเรียน.....	69
28. การให้บริการของห้องสมุดโรงเรียน.....	70
29. เวลาเปิดบริการของห้องสมุดโรงเรียน	71
30. กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่ห้องสมุดโรงเรียนจัดให้นักเรียน.....	72
31. การได้รับส่วนลดจากร้านจำหน่ายหนังสือจากสำนักพิมพ์	73
32. การได้รับเครดิตจากร้านจำหน่ายหนังสือจากสำนักพิมพ์	74
33. ช่วงเวลาที่ร้านจำหน่ายหนังสือขายหนังสือได้มากที่สุด	75
34. วิธีที่ร้านจำหน่ายหนังสือส่งเสริมการขายหนังสือสำหรับเด็ก	76
35. การให้บริการส่งหนังสือของร้านจำหน่ายหนังสือ	77
36. จำนวนชื่อเรื่องหนังสือสำหรับเด็กที่ร้านหนังสือมีไว้จำหน่าย.....	78
37. จำนวนหนังสือสำหรับเด็กที่ร้านรับมาจำหน่าย	79
38. จำนวนหนังสือสำหรับเด็กที่น้อยที่สุดที่ร้านรับมาจำหน่าย	80
39. จำนวนหนังสือสำหรับเด็กที่มากที่สุดที่ร้านรับมาจำหน่าย	81

ผลการสำรวจสภาพและการผลิตหนังสือ สำหรับเด็กในประเทศไทย

▲ ความเป็นมาของการจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก¹

ประเทศไทยมีการจัดทำวรรณกรรมสำหรับเด็กมาแล้วประมาณ 500 ปี ด้วยการจารึกลงในแผ่นศิลาและใบลาน ยุคที่มีการจัดทำเป็นสิ่งพิมพ์เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2379 ต่อมาปี พ.ศ. 2435 การศึกษาได้ขยายออกไปยังประชาชนทั่วไป ทำให้มีการจัดพิมพ์แบบสอนอ่านขึ้นหลายชุด มีการจัดทำหนังสือพิมพ์สำหรับเด็กขึ้นในโรงเรียน และเอกชนเริ่มผลิตหนังสือสำหรับเด็กขึ้น ทั้งการออกนิตยสารและหนังสือพิมพ์ โดย ปี พ.ศ. 2456-2462 เป็นช่วงที่มีหนังสืออ่านทั่วไปสำหรับเด็ก ซึ่งส่วนมากเป็นเรื่องแปล

ใน ปี พ.ศ. 2475 เป็นปีที่เริ่มมีการ์ตูนเกิดขึ้น ถึงแม้ว่าหนังสือสำหรับเด็กซบเซาลง เนื่องจากภาวะความไม่สงบสุขของประเทศที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เมื่อถึงปี พ.ศ. 2482 เป็นช่วงสร้างชาติ จึงมีการตีพิมพ์นวนิยายเรื่องยาวสำหรับเด็กในนิตยสารต่างๆ ช่วงที่หนังสือสำหรับเด็กเฟื่องฟูที่สุดอยู่ในราว พ.ศ. 2491-2501 เพราะมีการจัดตั้งสำนักวรรณกรรมศึกษาขึ้น พิมพ์นิตยสารและนิทานซึ่งเป็นที่นิยมของเด็กๆ มากจนสำนักพิมพ์เอกชนกล้าลงทุนพิมพ์หนังสือสำหรับเด็กออกจำหน่าย นิตยสารสำหรับเด็กมาตีพิมพ์ขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ. 2493

¹ วราภรณ์ นำรุงกุล. เอกสารคำสอนวิชาภาษาไทย 427 วรรณกรรมสำหรับเด็ก พิชญโลก : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิชญโลก , 2530 . หน้า 43 - 61 .

นับตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา หนังสือสำหรับเด็กมีความก้าวหน้าขึ้นมากทั้งปริมาณและราคาที่สูงขึ้น คุณภาพดีขึ้น เหตุการณ์ที่สำคัญคือ ในปี พ.ศ. 2509-2510 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์หนังสือสำหรับเด็กขึ้น 3 เรื่อง และจัดทำสารานุกรมสำหรับเด็กเยาวชนฉบับใหม่ขึ้นชุดหนึ่ง ทอยอยพิมพ์ออกมาเรื่อยๆ ตั้งแต่ พ.ศ. 2516 จนถึงปัจจุบัน

ปี พ.ศ. 2515 อันเป็นปีหนังสือสากล ประเทศไทยซึ่งเป็นสมาชิกขององค์การยูเนสโกได้ร่วมเฉลิมฉลองด้วยการจัดสัปดาห์หนังสือแห่งชาติเป็นครั้งแรก ในงานนี้มีการจัดประกวดหนังสือสำหรับเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ ต่อมาปี พ.ศ. 2522 ยูเนสโกประกาศให้เป็นปีเด็กสากล ประเทศไทยได้ผลิตหนังสือสำหรับเด็กออกมามากขึ้น มีสำนักพิมพ์ที่มุ่งผลิตหนังสือสำหรับเด็กโดยตรงไม่น้อยกว่า 10 แห่ง

นับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2525 จนถึงปัจจุบัน วงการหนังสือสำหรับเด็กได้ก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง เพราะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่จัดประกวดหนังสือสำหรับเด็ก

ความสำคัญของการสำรวจสภาพการผลิตหนังสือสำหรับเด็ก

สืบเนื่องจากการประชุม APPREB (Asia-Pacific Cooperative Program for Reading Promotion and Book Development) ที่กรุงเทพฯ ในเดือนสิงหาคม 2538 ได้มีข้อตกลงว่ายูเนสโกจะสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือสำหรับเด็กขึ้น โดยริเริ่มให้เป็นความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและมาเลเซียขึ้นก่อน ทั้ง 2 ประเทศจึงร่วมกันสำรวจสภาพและการผลิตหนังสือสำหรับเด็ก โดยมุ่งเน้นที่การผลิตและการใช้ ด้วยความมุ่งหวังที่จะได้ข้อมูลเกี่ยวกับหนังสือสำหรับเด็กที่จะนำไปสู่การผลิตหนังสือสำหรับเด็กที่มีคุณภาพ การพัฒนานิสัยการอ่านและการพัฒนาการรู้หนังสือของเด็ก

การสำรวจครั้งนี้จึงมีความสำคัญที่นอกจากจะมีข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตหนังสือและสภาพการใช้-การอ่านของทั้งผู้ปกครอง นักเรียน รวมทั้งการจัดหาหนังสือของโรงเรียนไปใช้ในการวางแผน ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการจัดทำ ผลิต พัฒนา ทั้งในส่วนของผู้ผลิตและผู้บริโภคแล้ว ยังเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน คือ ไทยกับมาเลเซีย ในการที่จะส่งเสริม สนับสนุน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับหนังสือสำหรับเด็กในอนาคต

อนึ่ง ผลการสำรวจนี้จะให้ข้อค้นพบของผู้เกี่ยวข้องทั้งระบบที่ส่งผลต่อสภาพและการผลิตหนังสือสำหรับเด็กนับตั้งแต่ ผู้ผลิต (สำนักพิมพ์) ผู้ใช้ (ผู้ปกครอง นักเรียน บรรณารักษ์) ผู้จำหน่าย (ร้านค้า) และผู้กำหนดนโยบาย (หน่วยงาน/คณะกรรมการระดับชาติ) ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการที่จะพัฒนาหนังสือสำหรับเด็ก กำหนดวิสัยทัศน์ของการผลิต และรณรงค์ให้หนังสือเป็นสื่อในการสร้างสรรค์ความคิด วิเคราะห์ ใฝ่หาความรู้ ของเด็ก อันจะเป็นการวางพื้นฐาน ความรู้ ความคิด และการตระหนักในความสำคัญของการเรียนรู้จากหนังสือ

▲ วัตถุประสงค์ของการสำรวจ (แผนภูมิที่ 1)

1. เพื่อสำรวจสภาพการผลิตและการจำหน่ายหนังสือสำหรับเด็กของสำนักพิมพ์ ร้านค้า
2. เพื่อสำรวจนิสัยและความต้องการในการอ่านของนักเรียนและผู้ปกครอง รวมทั้งการส่งเสริม สนับสนุนการอ่านของโรงเรียน
3. เพื่อศึกษานโยบายการจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก

▲ ขอบเขตของการสำรวจ

การสำรวจครั้งนี้จะสำรวจสภาพการผลิตจากผู้พิมพ์จำหน่ายหนังสือและร้านจำหน่ายหนังสือสำหรับเด็กในทั่วประเทศ ส่วนผู้ใช้หนังสือจะสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และผู้ปกครองกลุ่มที่สำรวจนักเรียน รวมทั้งโรงเรียนในทุกภาคภูมิศาสตร์

▲ วิธีดำเนินการ

1. ประชากรของการวิจัยเชิงสำรวจนี้ ประกอบด้วยผู้พิมพ์จำหน่ายหนังสือสำหรับเด็กจำนวน 38 แห่ง ร้านจำหน่ายหนังสือสำหรับเด็ก 483 แห่ง นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1-6 ประมาณ 7,000,000 คน และผู้ปกครองนักเรียน 7,000,000 คน โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ประมาณ 30,000 โรงเรียน และผู้เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายการจัดทำหนังสือสำหรับเด็กประมาณ 30 คน

2. กลุ่มตัวอย่างของการสำรวจครั้งนี้มี 4 กลุ่ม ดังนี้ (แผนภูมิที่ 1 และแผนภูมิที่ 2)

2.1 โรงเรียน 35 โรงเรียน ได้จากการสุ่มจังหวัดในกรุงเทพฯ และอีก 6 ภาคภูมิศาสตร์ๆ ละ 1 จังหวัด รวม 7 จังหวัด คือ กาญจนบุรี ระยอง ลพบุรี สงขลา อุบลราชธานี เชียงราย และกรุงเทพฯ แต่ละจังหวัดสุ่มเลือกโรงเรียนจังหวัดละ 5 โรงเรียน เป็นโรงเรียนในเขตเมือง/ชุมชน 1 โรงเรียน และนอกเมือง 4 โรงเรียน

2.2 นักเรียน 6,981 คน ได้จากการสุ่มจากโรงเรียน 35 โรงเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สัดส่วน 0.1 ของนักเรียนในแต่ละจังหวัดและในแต่ละชั้นเรียน

2.3 ผู้ปกครองนักเรียน มีจำนวนเท่ากับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง คือ 6,981 คน

2.4 ผู้กำหนดนโยบาย 4 คน ได้จากการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจงจากหน่วยราชการที่ผลิตหนังสือ 1 คน คณะกรรมการที่กำหนดนโยบายการผลิตหนังสือ 2 คน และจากสมาคมเอกชนผู้จัดพิมพ์ - จำหน่ายหนังสือ 1 คน

3. เครื่องมือที่ใช้และวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลที่คณะผู้เชี่ยวชาญของประเทศไทยและประเทศมาเลเซียร่วมกันสร้างขึ้นมี 6 ฉบับ ดังนี้

- 1) แบบสอบถามผู้พิมพ์จำหน่ายหนังสือสำหรับเด็ก
- 2) แบบสอบถามนักเรียน
- 3) แบบสอบถามผู้ปกครอง
- 4) แบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียน/บรรณารักษ์โรงเรียน
- 5) แบบสอบถามร้านจำหน่ายหนังสือสำหรับเด็ก
- 6) แบบสัมภาษณ์ผู้กำหนดนโยบาย

3.2 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

- 1) เก็บข้อมูลจากสำนักพิมพ์ผู้ผลิตหนังสือสำหรับเด็ก และร้านจำหน่ายหนังสือสำหรับเด็กด้วยการส่งและรับแบบสอบถามคืนทางไปรษณีย์
- 2) เก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการนำแบบสอบถามให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 ตอบพร้อมกันทั้งห้องแล้วรับคืนทันที สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ใช้วิธีสัมภาษณ์ถึงสอบถามเป็นกลุ่มๆ
- 3) เก็บข้อมูลจากผู้ปกครอง ด้วยการฝากแบบสอบถามให้นักเรียนไปมอบให้ผู้ปกครองของตนเองตอบ แล้วนำมาส่งผู้สอนให้รวบรวมส่งคืนนักวิจัยทางไปรษณีย์

4) เก็บข้อมูลจากผู้กำหนดนโยบายด้วยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล

4. วิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจะนำมาวิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าสัดส่วน และค่าร้อยละ ในกรณีที่เป็นความคิดเห็นที่มีระดับความคิดเห็นจะคำนวณหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ถ้าเป็นความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์จะนำมาวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการสำรวจ

▲ ตอนที่ 1 ผลการสำรวจผู้พิมพ์จำหน่ายหนังสือ

1.1 ข้อมูลทั่วไปของสำนักพิมพ์

1) สำนักพิมพ์ที่ส่งแบบสอบถามไปให้ตอบ จำนวน 38 แห่ง
ตอบมา 28 แห่ง (73.7%) ร้อยละ 50 ดำเนินธุรกิจในรูปแบบบริษัทจำกัด
รองลงมาร้อยละ 28.6 เป็นสำนักพิมพ์ของราชการ ทั้ง 2 รูปแบบดังกล่าว
ดำเนินการโดยเฉลี่ย 9 ปี ร้อยละ 17.8 ดำเนินธุรกิจในรูปแบบเจ้าของแต่เพียง
ผู้เดียว อีกร้อยละ 3.6 ในรูปแบบขององค์กรเอกชน ทั้ง 2 รูปแบบหลังนี้
ดำเนินการโดยเฉลี่ย 17 ปี (แผนภูมิที่ 3)

2) ส่วนใหญ่ร้อยละ 71.4 ดำเนินธุรกิจหลักประเภทจัดพิมพ์
หนังสือ โดยเฉลี่ย 12 ปี รองลงมา คือ ค้าปลีกหนังสือ (25%) ดำเนินการ
โดยเฉลี่ย 11 ปี ค้าส่งหนังสือ (25%) ดำเนินการโดยเฉลี่ย 15 ปี และนำเข้า
หนังสือ (14.3%) ดำเนินการโดยเฉลี่ย 5 ปี (แผนภูมิที่ 4)

3) ประเภทหนังสือที่จัดพิมพ์ลำดับที่ 1 คือ หนังสือเสริม
ประสบการณ์สำหรับเด็ก (60.7%) รองลงมา คือ หนังสือทั่วไป (39.3%)
หนังสือวิชาการระดับอุดมศึกษา (17.9%) นิตยสาร/วารสาร/การ์ตูน (17.9%)

4) ชื่อเรื่องหนังสือสำหรับเด็กที่สำนักพิมพ์จัดพิมพ์โดยเฉลี่ยต่อปี
3 ลำดับแรกคือ ความรู้ทั่วไป (32 ชื่อเรื่อง) หนังสือภาพ (19 ชื่อเรื่อง)
ชีวประวัติ (15 ชื่อเรื่อง) 3 ลำดับหลังสุด คือ กวีนิพนธ์ (4 ชื่อเรื่อง) นิยาย
(10 ชื่อเรื่อง) หนังสือชุดกิจกรรม (10 ชื่อเรื่อง) ส่วนหนังสืออ้างอิงจัดพิมพ์
เฉลี่ยปีละ 12 ชื่อเรื่อง (แผนภูมิที่ 5)

5) ราคาหนังสือสำหรับเด็ก 71 ชื่อเรื่อง ที่มีผู้ตอบมามีราคา
เฉลี่ยดังนี้

จำนวน 29 ชื่อเรื่อง (40.8%) มีราคาเฉลี่ย 26-75 บาท
 จำนวน 24 ชื่อเรื่อง (33.8%) มีราคาเฉลี่ย 76-150 บาท
 จำนวน 11 ชื่อเรื่อง (15.5%) มีราคาเฉลี่ยต่ำกว่า 26 บาท
 จำนวน 7 ชื่อเรื่อง (9.9%) มีราคาเฉลี่ยสูงกว่า 150 บาท
 ประเภทหนังสือในจำนวน 71 ชื่อเรื่อง มีราคาเฉลี่ยดังนี้

5.1) หนังสืออ้างอิง (18 ชื่อเรื่อง - - 25.4%)

- (1) มีราคาเฉลี่ย 76-150 บาท จำนวน 9 ชื่อเรื่อง
- (2) สูงกว่า 150 บาท จำนวน 6 ชื่อเรื่อง
- (3) มีราคาเฉลี่ย 26-75 บาท จำนวน 3 ชื่อเรื่อง

5.2) หนังสือภาพ (13 ชื่อเรื่อง - - 18.3%)

- (1) มีราคาเฉลี่ย 26-75 บาท จำนวน 7 ชื่อเรื่อง
- (2) อีกอย่างละ 3 เรื่องมีราคาเฉลี่ยต่ำกว่า 26 บาท และ 76-150 บาท

5.3) ความรู้ทั่วไป (12 เรื่อง - - 16.9%)

- (1) มีราคาเฉลี่ย 26-75 บาท จำนวน 7 ชื่อเรื่อง
- (2) มีราคาเฉลี่ย 76-150 บาท จำนวน 4 ชื่อเรื่อง
- (3) มีราคาเฉลี่ยต่ำกว่า 26 บาท จำนวน 1 ชื่อเรื่อง

5.4) นิยาย (8 ชื่อเรื่อง - - 11.3%)

- (4) มีราคาเฉลี่ย 76-150 บาท จำนวน 4 ชื่อเรื่อง
- (5) อีก 2 ชื่อเรื่อง เท่ากัน มีราคาเฉลี่ยต่ำกว่า 26 บาท และ 26-75 บาท

จำนวนเฉลี่ยที่จัดพิมพ์ต่อปีและราคาหนังสือสำหรับเด็กที่สำนักพิมพ์
 ตีราคาไว้จำแนกตามประเภทหนังสือ

ประเภทหนังสือ	จำนวน ชื่อเรื่องที่ จัดพิมพ์/ปี	ราคาโดยเฉลี่ย/เรื่อง			
		ต่ำกว่า 26 บาท	26-75 บาท	76-150 บาท	สูงกว่า 150 บาท
หนังสือประเภท บันเทิงคดี					
1. หนังสือภาพ	19	3	7	3	-
2. นิยาย	10	2	2	4	-
3. กวีนิพนธ์	4	1	2	-	-
หนังสือประเภท สารคดี					
4. ชีวประวัติ	15	1	-	2	-
5. ความรู้ทั่วไป	32	1	7	4	-
6. หนังสืออ้างอิง	12	-	3	9	6
7. หนังสือ/ชุดกิจกรรม	10	1	3	2	1
8. นิตยสาร/วารสาร	2	1	4	-	-
9. การ์ตูน/เรื่องซ้ำชั้น	20	1	1	-	-

6) จำนวนหนังสือสำหรับเด็กแต่ละชื่อเรื่องที่สำนักพิมพ์จัดพิมพ์ โดยเฉลี่ยพบว่าสำนักพิมพ์ที่ตอบมา 25 แห่ง จำนวน 9 แห่ง (36%) จัดพิมพ์มากกว่า 5,000 เล่ม จำนวน 7 แห่ง (28%) จัดพิมพ์ 1,000-3,000 เล่ม และ 3,001-5,000 เล่ม จำนวน 2 แห่ง (8%) จัดพิมพ์น้อยกว่า 1,000 เล่ม

จากจำนวนหนังสือสำหรับเด็กที่จัดพิมพ์ดังกล่าว สำนักพิมพ์ 19 แห่ง จาก 28 แห่ง พิมพ์แจก (67.9%) 13 แห่งพิมพ์ขาย (46.5%) จำนวนที่พิมพ์น้อยกว่า 1,000 เล่ม เป็นจำนวนที่พิมพ์แจกทุกแห่ง (13 แห่ง - - 46.5%) จัดพิมพ์ 1,000-3,000 เล่ม เป็นการพิมพ์ขายทุกแห่ง (6 แห่ง - - 21.4%) จัดพิมพ์ 3,001-5,000 เล่ม เป็นการพิมพ์ขาย 6 แห่ง แจก 1 แห่ง และจำนวนพิมพ์มากกว่า 5,000 เล่ม เป็นการพิมพ์แจก 5 แห่ง ขาย 3 แห่ง (แผนภูมิที่ 7)

1.2 แหล่งเงินสนับสนุน

งบประมาณที่ใช้พิมพ์หนังสือสำหรับเด็กเป็นเงินของบริษัทเอง (16 แห่ง - - 57.1%) รองลงมาเป็นเงินราชการทั้งหมด (7 แห่ง - - 25%) เงินองค์กรเอกชนและเงินของเอกชน (2 แห่ง - - 7.1% เท่ากัน) เงินราชการบางส่วน (1 แห่ง - - 3.6%) (แผนภูมิที่ 8)

ในกรณีที่ผู้สนับสนุนงบประมาณการพิมพ์ต้องการเข้าร่วมงานด้วย พบว่าสำนักพิมพ์ 7 แห่ง (2.5%) ไม่ต้องการให้เข้าร่วมงาน โดย 4 แห่งต้องการเป็นประจำ อีก 2 แห่งต้องการเป็นบางครั้ง

ในการเข้าร่วมจัดพิมพ์หนังสือสำหรับเด็กกับหน่วยงาน/องค์กร/สำนักพิมพ์อื่นๆ พบว่า 20 แห่ง ไม่เคยร่วม และ 4 แห่ง เคยร่วม

1.3 การตลาดสำหรับการจัดพิมพ์หนังสือสำหรับเด็ก

1) ในการตั้งงบประมาณสำหรับการตลาด พบว่าสำนักพิมพ์ 15 แห่ง ไม่ตั้งงบประมาณ 6 แห่ง ตั้งงบประมาณ สำนักพิมพ์เกือบครึ่งหนึ่ง

(10 แห่ง) มีความเห็นว่า สภาพตลาดหนังสือสำหรับเด็กอยู่ในระดับดีประมาณ 1 ใน 3 (8 แห่ง) มีความเห็นว่าอยู่ในระดับ**ไม่ดี** และประมาณ 1 ใน 5 (5 แห่ง) มีความเห็นว่าอยู่ในระดับ**ดีมาก** (แผนภูมิที่ 9)

2) การแข่งขันของธุรกิจหนังสือสำหรับเด็กกับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สำนักพิมพ์ประมาณ 1 ใน 3 คาดว่าไม่มีการแข่งขัน 2 ใน 3 (16 แห่ง) คาดว่ามีการแข่งขัน โดย 4 แห่ง มีความเห็นว่ามีการแข่งขัน**มากที่สุด** และ 6 แห่งเท่ากัน มีความเห็นว่าแข่งขัน**มากและน้อย**

3) ค่าใช้จ่ายการตลาดสำหรับหนังสือสำหรับเด็กเปรียบเทียบกับงบประมาณด้านการตลาดทั้งหมด พบว่า ร้อยละ 20 ใช้สำหรับระบบสื่อสารเพื่อการตลาด ร้อยละ 8.1 ใช้เพื่อการส่งเสริมด้วยการจัดทำสิ่งเหล่านี้ เช่น แคตตาล็อก ใบหุ้มปกหนังสือ การแสดงและนิทรรศการหนังสือ ที่ค้นหนังสือ ป้ายผ้า ฯลฯ ร้อยละ 7.5 ใช้เพื่อการโฆษณา (ทั้งก่อนและหลังจัดพิมพ์)

4) ค่าเฉลี่ยส่วนลดให้แก่ผู้ขายรายย่อยในการขายหนังสือสำหรับเด็ก พบว่า โรงเรียนได้ส่วนลดเฉลี่ยร้อยละ 30 รองลงมาผู้ขายประเภทร้านหนังสือ ชายโดยตรง แฉงหนังสือ และขายทางไปรษณีย์ได้รับส่วนลดเฉลี่ยในร้อยละ 25 24.7 24.7 และ 16.4 ตามลำดับ (แผนภูมิที่ 10)

5) สำนักพิมพ์ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการคืนหนังสือมีเพียง 11 แห่ง หรือ 2 ใน 5 โดย 8 แห่ง ให้คืนได้มากกว่าร้อยละ 10 2 และ 1 แห่ง ให้คืนได้ร้อยละ 10 และ 5 ตามลำดับ

6) สำนักพิมพ์ที่เคยไปร่วมงานแสดงและ/หรือจำหน่ายหนังสือสำหรับเด็ก มีประมาณ 4 ใน 5 (23 แห่ง) โดย 17 แห่ง ร่วมงานในประเทศ ทั้งนี้ 8 แห่งไปเป็นประจำ 6 แห่ง ไปเป็นครั้งคราว และ 3 แห่ง ไปบ่อยครั้ง สำนักพิมพ์ที่ไปร่วมงานในต่างประเทศมี 6 แห่ง โดย 3 แห่ง ไปเป็นประจำ 2 แห่งไปเป็นครั้งคราว และ 1 แห่งไปบ่อยครั้ง (แผนภูมิที่ 11)

1.4 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เขียนหนังสือสำหรับเด็ก

1) ผู้เขียนหนังสือสำหรับเด็กในสำนักพิมพ์ประมาณครึ่งหนึ่ง (14 แห่ง) เป็นนักเขียนอิสระ 2 ใน 5 (11 แห่ง) เป็นครู-อาจารย์ 1 ใน 10 (3 แห่ง) เป็นนักวิชาชีพ และ 1 แห่ง มีนักเขียนเป็นผู้ที่เคยไปอยู่ต่างประเทศ

2) สำนักพิมพ์ประมาณ 2 ใน 5 (12 แห่ง) ได้ต้นฉบับหนังสือด้วยวิธีแต่งตั้งผู้เขียน รับซื้อต้นฉบับ ประมาณ 1 ใน 6 (5 แห่ง) ได้ด้วยวิธีประชุมปฏิบัติการเขียนต้นฉบับ ประมาณ 1 ใน 7 (4 แห่ง) ได้ด้วยการประกวดต้นฉบับ (แผนภูมิที่ 12)

3) สำนักพิมพ์ครึ่งหนึ่ง (14 แห่ง) มีการทำสัญญากับผู้เขียนหนังสือ อีก 1 ใน 4 หรือ 7 แห่ง ไม่มีการทำสัญญา

4) สำนักพิมพ์ 20 แห่ง ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอัตราค่าลิขสิทธิ์ที่จ่ายให้ผู้เขียนหนังสือสำหรับเด็ก โดยประมาณครึ่งหนึ่ง (11 แห่ง) ให้ค่าลิขสิทธิ์ร้อยละ 10-14 1 ใน 5 (4 แห่ง) ให้ร้อยละ 5-9 1 ใน 10 (2 แห่ง) ให้ร้อยละ 15-20 และ 1 ใน 20 (1 แห่ง) ให้ไม่เกินร้อยละ 4 (แผนภูมิที่ 13)

5) สำนักพิมพ์ 22 แห่ง ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการรับซื้อต้นฉบับหนังสือสำหรับเด็กจากผู้เขียนทันทีโดยไม่มีเงื่อนไข พบว่า ประมาณ 4 ใน 5 ไม่เคยรับซื้อ และ 1 ใน 5 เคยรับซื้อ โดยประมาณ 2 ใน 3 (14 แห่ง) ไม่มีทำเนียบผู้เขียนหนังสือสำหรับเด็ก และ 1 ใน 3 มีทำเนียบผู้เขียน

6) สำนักพิมพ์ 21 แห่ง ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจ่ายค่าลิขสิทธิ์ล่วงหน้าและความพอใจต่อต้นฉบับที่ได้รับ ว่า ประมาณ 5 ใน 7 (15 แห่ง) ไม่จ่ายค่าลิขสิทธิ์ล่วงหน้าให้ผู้เขียน 2 ใน 7 (6 แห่ง) จ่ายค่าลิขสิทธิ์ล่วงหน้าให้ผู้เขียน ทั้งนี้ 5 ใน 7 พอใจต้นฉบับที่ได้รับจากการแต่งตั้งผู้เขียน 2 ใน 9 (5 แห่ง) พอใจมาก และ 1 ใน 20 (1 แห่ง) ไม่พอใจ

ในกรณีที่ไม่พอใจ สำนักพิมพ์ 9 แห่ง ใช้วิธีส่งคืนผู้เขียนเพื่อแก้ไข 4 แห่งเท่านั้น จะแก้ไขเอง และไม่รับต้นฉบับ

7) สำนักพิมพ์ประมาณ 2 ใน 5 (11 แห่ง) อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เขียนหนังสือสำหรับเด็กด้วยการจัดหนังสือ/วัสดุอ้างอิงให้ ประมาณ 1 ใน 4 (7 แห่ง) และ 1 ใน 5 (6 แห่ง) จัดคนคอยอำนวยความสะดวก และจัดหาข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประมาณ 1 ใน 6 เท่านั้น (5 แห่ง) จัดสถานที่ทำงาน จัดอบรมความรู้ด้านการเขียนให้ และสำนักพิมพ์ 2 แห่ง จัดอุปกรณ์การเขียนให้

▲ ตอนที่ 2 ผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้ใช้หนังสือสำหรับเด็ก

ผู้ใช้หนังสือสำหรับเด็กของการสำรวจนี้มี 3 กลุ่ม คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ซึ่งเป็นผู้อ่านหนังสือ ผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มเดียวกับที่สำรวจ ซึ่งเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนอ่านหนังสือ และผู้บริหาร/บรรณารักษ์โรงเรียน ซึ่งเป็นผู้จัดหาหนังสือให้นักเรียน

2.1 ผลการสำรวจความคิดเห็นของนักเรียน

นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6,981 คน เป็นนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ชั้นละประมาณ 1,150 คน หรือชั้นละประมาณร้อยละ 17 ได้จากการสุ่มตามสัดส่วน (ร้อยละ 0.1 ของนักเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ) ใน 7 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี ระยอง ลพบุรี เชียงราย สงขลา อุบลราชธานี และกรุงเทพฯ ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นจากจังหวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง สุ่มเลือกอำเภอเมือง 1 อำเภอและอำเภออื่นๆ 4 อำเภอ อำเภอละ 1 โรงเรียน รวมจังหวัดละ 5 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 35 โรงเรียน

ผลการสำรวจ มีดังนี้

2.1.1 นิัยรักการอ่านของนักเรียน

การสำรวจนิัยการอ่านของนักเรียนครั้งนี้สำรวจใน 3

ด้าน คือ

2.1.1.1 วิธีการที่ได้หนังสือแต่ละประเภทมาอ่าน

2.1.1.2 ความถี่ในการอ่านหนังสือแต่ละประเภท

2.1.1.3 ความชอบในการอ่านหนังสือแต่ละประเภท

ประเภทหนังสืออื่นๆ ที่ไม่ใช่หนังสือเรียนที่
จำแนกให้นักเรียนตอบ กำหนดไว้ 10 ประเภท และเปิดโอกาสให้นักเรียน
ตอบประเภทอื่นๆ ได้ด้วยการระบุเพิ่มเติม หนังสือทั้ง 10 ประเภท มีดังนี้

◆ หนังสือภาพ (เช่น นิทานพื้นบ้าน ฯลฯ)

◆ นิยาย (เช่น นิยายวิทยาศาสตร์ นิยายแนว

สะท้อนขวัญ ฯลฯ)

◆ กวีนิพนธ์ (เช่น คำคล้องจอง โคลง กาพย์

กลอน)

◆ ชีวประวัติ

◆ ความรู้ทั่วไป

◆ หนังสืออ้างอิง

◆ หนังสือชุดกิจกรรม

◆ วารสาร/นิตยสาร

◆ การ์ตูน

◆ หนังสือพิมพ์

จากการสำรวจว่านักเรียนอ่านหนังสืออื่นๆ นอกเหนือจากหนังสือ
เรียนหรือไม่ พบว่า นักเรียนร้อยละ 92.5 อ่าน และร้อยละ 7.5 ไม่อ่าน
ผลการสำรวจนิัยรักการอ่านหนังสืออื่นๆ นอกจากหนังสือเรียน มีดังต่อไปนี้

2.1.1.1 วิธีการที่ได้หนังสือแต่ละประเภทมาอ่าน (แผนภูมิที่ 14)

วิธีการที่สอบถามว่านักเรียนได้หนังสือมาอ่านมี
3 วิธี ได้แก่ ยืม ซื้อ เช่า ได้ผลดังนี้

1) หนังสือประเภทที่นักเรียนได้มาด้วยการยืม
อยู่ในช่วง 19.1 - 61.6% ดังนี้

1.1) นักเรียนยืม ร้อยละ 50 ขึ้นไป ได้แก่

(1) หนังสือภาพ (61.6%)

(2) นิยาย (50.1%)

1.2) นักเรียนยืม ร้อยละ 25 - 50 ได้แก่

(1) กวีนิพนธ์ (48.9%)

(2) ชีวประวัติ (40.4%)

(3) ความรู้ทั่วไป (34.1%)

(4) หนังสืออ้างอิง (32.4%)

(5) วารสาร/นิตยสาร (30.0%)

(6) หนังสือชุดกิจกรรม (29.0%)

1.3) นักเรียนยืมหนังสือประเภทการ์ตูน
น้อยที่สุด (19.1%) รองลงมา คือ หนังสือพิมพ์ (21.1%)

2) หนังสือประเภทที่นักเรียนได้มาด้วยการซื้อ
อยู่ในร้อยละ 17.5 - 44.9 ดังนี้

2.1) หนังสือที่มีนักเรียนซื้อมากที่สุด 4
อันดับแรก มีการซื้อมากกว่าร้อยละ 30 คือ การ์ตูน (44.9%) หนังสือพิมพ์
(43.9%) ความรู้ทั่วไป (30.8%) หนังสือภาพ (30.8%) และ หนังสืออ้างอิง
(30.4%)

2.2) หนังสือที่มีนักเรียนซื้อร้อยละ 20-30 คือ นิยาย (26.1%) หนังสือชุดกิจกรรม (26.1%) วารสาร/นิตยสาร (25.6%) กวีนิพนธ์ (22.8%)

2.3) หนังสือที่มีนักเรียนซื้อน้อยที่สุด คือ ชีวประวัติ (17.5%)

3) หนังสือประเภทที่นักเรียนได้มาด้วยการเช่า อยู่ในร้อยละ 0.8-4.5 พบว่านักเรียนมีการเช่าหนังสือน้อยกว่าร้อยละ 5 หนังสือที่มีนักเรียนเช่า ร้อยละ 3-5 คือ ชีวประวัติ (4.5%) กวีนิพนธ์ (3.9%) นิยาย (3.8%) หนังสือชุดกิจกรรม (3.5%) วารสาร/นิตยสาร (3.5%) หนังสือที่มีนักเรียนเช่าไม่ถึงร้อยละ 1 คือ หนังสือพิมพ์ (0.8%) หนังสือภาพ (0.9%)

4) เมื่อเปรียบเทียบวิธีการที่ได้หนังสือมาอ่าน พบว่า ร้อยละสูงสุดของวิธีที่นักเรียนได้หนังสือประเภทเดียวกันมาอ่านมีดังนี้

4.1) วิธีที่ได้มาจากการยืมสูงสุด มี 8 ประเภท จาก 10 ประเภท

- (1) หนังสือภาพ (61.6%)
- (2) นิยาย (50.1%)
- (3) กวีนิพนธ์ (48.9%)
- (4) ชีวประวัติ (40.4%)
- (5) ความรู้ทั่วไป (34.1%)
- (6) หนังสืออ้างอิง (32.4%)
- (7) วารสาร/นิตยสาร (30.0%)
- (8) หนังสือชุดกิจกรรม (29.0%)

4.2) วิธีที่ได้มาจากการซื้อสูงสุด มี 2 ประเภท จาก 10 ประเภท คือ การ์ตูน (44.9%) หนังสือพิมพ์ (43.9%)

2.1.1.2 ความถี่ในการอ่านหนังสือแต่ละประเภท (แผนภูมิที่ 15)

ความถี่ในการอ่านที่ให้นักเรียนเลือกคำตอบมี 3 ระดับ คือ อ่านประจำ (อ่านทุกวัน) อ่านบ่อยๆ (อ่านเกือบทุกวันหรือทุกสัปดาห์) และอ่านนานๆ ครั้ง (อ่านเดือนละครั้ง) ได้ผลดังนี้

1) ประเภทหนังสือที่มีนักเรียนอ่านประจำ อยู่ ในร้อยละ 4.4-31.8 ได้แก่

1.1) หนังสือที่อ่านประจำ 3 อันดับแรก คือ การ์ตูน (31.8%) ความรู้ทั่วไป (18.8%) หนังสือพิมพ์ (18.5%)

1.2) หนังสือที่อ่านประจำ 3 อันดับหลังสุด คือ ชีวประวัติ (4.4%) นิยาย (5.6%) วารสาร/นิตยสาร (7.4%)

2) ประเภทหนังสือที่มีนักเรียนอ่านบ่อยๆ อยู่ในร้อยละ 14.1-36.6 ได้แก่

2.1) หนังสือที่มีนักเรียนมากกว่าร้อยละ 20 อ่านบ่อยๆ คือ หนังสือภาพ (36.6%) การ์ตูน (35.3%) ความรู้ทั่วไป (27.0%) หนังสือพิมพ์ (26.8%) หนังสืออ้างอิง (24.7%) กวีนิพนธ์ (22.2%)

2.2) หนังสือที่มีนักเรียนอ่านบ่อยๆ 3 อันดับหลังสุด คือ ชีวประวัติ (14.1%) นิยาย (16.6%) วารสาร/นิตยสาร (17.8%)

3) ประเภทหนังสือที่มีนักเรียนอ่านนานๆ ครั้ง อยู่ในร้อยละ 17.9 - 39.5 ได้แก่

3.1) หนังสือที่มีนักเรียนอ่านนานๆ ครั้ง มากกว่าร้อยละ 20 คือ นิยาย (39.5%) หนังสือภาพ (38.9%) ชีวประวัติ (33.8%) วารสาร/นิตยสาร (33.2%) หนังสือชุดกิจกรรม (29.9%) กวีนิพนธ์ (29.8%) หนังสืออ้างอิง (26.0%) หนังสือพิมพ์ (25.6%)

3.2) หนังสือที่มีนักเรียนอ่านนานๆ ครั้ง น้อยกว่าร้อยละ 20 คือ การ์ตูน (17.9%) ความรู้ทั่วไป (18.3%)

4) เมื่อเปรียบเทียบความถี่ในการอ่านหนังสือ พบว่า ร้อยละสูงสุดของความถี่ในการอ่านหนังสือประเภทเดียวกันของนักเรียน มีดังนี้

4.1) หนังสือประเภทที่มีนักเรียน อ่าน นานๆ ครั้ง สูงสุด มี 7 ประเภท จาก 10 ประเภท คือ

- (1) นิยาย (39.5%)
- (2) หนังสือภาพ (38.9%)
- (3) ชีวประวัติ (33.8%)
- (4) วารสาร/นิตยสาร (33.2%)
- (5) หนังสือชุดกิจกรรม (29.9%)
- (6) กวีนิพนธ์ (29.8%)
- (7) หนังสืออ้างอิง (26.0%)

4.2) หนังสือประเภทที่มีนักเรียน อ่าน บ่อยๆ สูงสุด มี 3 ประเภท จาก 10 ประเภท คือ หนังสือภาพ (36.6%) การ์ตูน (35.3%) ความรู้ทั่วไป (27.0%)

2.1.1.3 ความชอบในการอ่านหนังสือแต่ละประเภท

(แผนภูมิที่ 16)

ความชอบที่ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นมี 4 ระดับ คือ มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.51-4.00) มาก (ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50) น้อย (ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50) และน้อยที่สุด (1-1.50) ได้ผลว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดของหนังสือทั้ง 10 ประเภท คือ 3.33 ต่ำสุด คือ 2.47 ค่าส่วนเบี่ยงเบนสูงสุด คือ 0.92 ต่ำสุด คือ 0.77 มีรายละเอียดดังนี้

1) ปริมาณที่ชอบอ่านหนังสือ

1.1) หนังสือที่มีนักเรียนชอบอ่านในจำนวนสูงสุด 3 อันดับแรก คือ หนังสือภาพ (82.9%) การ์ตูน (77.6%) หนังสือพิมพ์ (63.8%)

1.2) หนังสือที่มีนักเรียนชอบอ่านใน 3 อันดับหลัง คือ ชีวประวัติ (47.9%) หนังสือชุดกิจกรรม (51.5%) วารสาร/นิตยสาร (52.0%)

1.3) หนังสือที่มีนักเรียนชอบอ่านในร้อยละ 51-64 คือ ความรู้ทั่วไป (59.1%) หนังสืออ้างอิง (55.6%) กวีนิพนธ์ (55.5%) และนิยาย (55.3%)

2) ระดับความชอบอ่านหนังสือ

2.1) นักเรียนชอบอ่านหนังสือในระดับมากเกือบทุกประเภท (9 ประเภท) ชอบอ่านในระดับน้อย มีเพียง 1 ประเภท คือ วารสาร/นิตยสาร ($\bar{x} = 2.47$)

2.2) นักเรียนชอบอ่านหนังสือในระดับมากที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรก คือ การ์ตูน (3.33) ความรู้ทั่วไป (3.14) หนังสือภาพ (3.08)

2.3) นักเรียนชอบอ่านหนังสือในระดับมากที่มีค่าเฉลี่ย 3 อันดับหลังสุด คือ ชีวประวัติ (2.51) นิยาย (2.60) หนังสือชุดกิจกรรม (2.63)

2.1.2 เหตุผลในการอ่าน - ไม่อ่านหนังสืออื่น ๆ ที่นอกเหนือจากหนังสือเรียน

2.1.2.1 เหตุผลในการอ่าน (แผนภูมิที่ 17)

นักเรียนที่อ่านหนังสือมีร้อยละ 92.5 ได้ให้เหตุผลที่กำหนดไว้ 4 เหตุผล มากกว่าร้อยละ 82 และให้เหตุผลอื่นๆ ร้อยละ 33.36 เหตุผลที่ให้มาเรียงลำดับจากค่าร้อยละสูงสุดลงป็นดังนี้

- 1) ชอบอ่าน (91.0%)
- 2) พ่อแม่/ผู้ปกครองให้อ่าน (84.5%)
- 3) ครูให้อ่าน (83.7%)
- 4) ช่วยให้ทำการบ้านได้ (82.1%)

2.1.2.2 เหตุผลในการไม่อ่านหนังสือ

นักเรียนที่ไม่อ่านหนังสือมีร้อยละ 7.5 ได้ให้เหตุผลที่กำหนดไว้ 8 เหตุผล ร้อยละ 0.9-59.2 และให้เหตุผลอื่นๆ ร้อยละ 18.7 เหตุผลที่มีนักเรียนให้ 3 อันดับแรก คือ

- 1) อ่านหนังสือไม่คล่อง (59.2%)
- 2) ไม่ชอบอ่านหนังสือ (29.1%)
- 3) ไม่มีเวลา (21.5%)

เหตุผลที่มีนักเรียนมากกว่าร้อยละ 10 ให้ไว้ คือ

- 1) ไม่มีร้านหนังสือและหนังสือราคาแพง

(เหตุผลละ 14.5%)

- 2) มีสื่อประเภทอื่นๆ ที่น่าสนใจกว่าหนังสือ

(13.5%)

นอกจากนี้ร้อยละ 5.7 ให้เหตุผลว่าห้องสมุดมีหนังสือน้อยมาก ร้อยละต่ำสุดให้เหตุผลว่าไม่มีห้องสมุด (0.9%)

2.2 ผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครอง

ผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ปกครองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ชั้นละประมาณ 1,100 คน รวมทั้งสิ้น 6,524 คน หรือชั้นละประมาณร้อยละ 17

2.2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครอง

ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอายุ 31-35 ปี (30.6%) 36-40 ปี (28.4%) และมากกว่า 40 ปี (25.8%) ร้อยละ 15.2 มีอายุ 25-30 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา (62.2%) รองลงมา มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (18.9%) ร้อยละ 7.9 และ 6.9 มีการศึกษาระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย (แผนภูมิที่ 18 และ 19)

ผู้ปกครองประมาณร้อยละ 30 มีรายได้น้อยกว่า 2,500 บาท (29.9%) และ 2,501-5,000 บาท (29.3%) ร้อยละ 10.7 มีรายได้ 5,001-7,500 บาท ประมาณร้อยละ 7.7 และ 7.6 มีรายได้ 10,001-15,000 บาท 7,501-10,000 บาท ตามลำดับ โดยร้อยละ 33.2 ประกอบอาชีพหรือธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 15.7 และ 12.5 รับจ้างบริษัทเอกชนและรับราชการ (แผนภูมิที่ 20 และ 21)

2.2.2 นิสัยการอ่านและการส่งเสริมสนับสนุนการอ่าน

2.2.2.1 นิสัยการอ่านของผู้ปกครอง (แผนภูมิที่ 22)

ประเภทหนังสือที่สอบถามว่าผู้ปกครองอ่านบ่อยครั้งเพียงใดมี 4 ประเภท ได้แก่ หนังสือทั่วไป นิตยสาร/วารสาร การ์ตูน และหนังสือพิมพ์ พบว่า

1) ผู้ปกครองอ่านหนังสือทั้ง 4 ประเภท สูงกว่าร้อยละ 73 โดยอ่านหนังสือทั่วไปจำนวนสูงสุด (95%) รองลงมาอ่านหนังสือพิมพ์ (91.8%) นิตยสาร/วารสาร (79.3%) และการ์ตูน (73.8%)

2) ความถี่ในการอ่านหนังสือแต่ละประเภท
ของผู้ปกครองส่วนใหญ่ พบว่า

2.1) อ่านหนังสือทั่วไปนานๆ ครั้ง (40%)
และอ่านบ่อย (36.1%)

2.2) อ่านนิตยสาร/วารสารบ่อย (47.5%)
รองลงมาอ่านนานๆ ครั้ง (22.9%)

2.3) อ่านการ์ตูนบ่อย (42.3%) รองลงมา
อ่านนานๆ ครั้ง (19.3%)

2.4) อ่านหนังสือพิมพ์นานๆ ครั้ง (29.8%)
และอ่านบ่อย (28.8%)

2.2.2.2 การส่งเสริมสนับสนุนการอ่านของนักเรียน
(แผนภูมิที่ 23 และ 24)

ผู้ปกครอง ร้อยละ 91.7 ส่งเสริมให้บุตรหลาน
อ่านหนังสืออื่นๆ นอกเหนือจากหนังสือเรียน โดยร้อยละ 45.6 ส่งเสริมให้
อ่านบ่อยๆ รองลงมาส่งเสริมให้อ่านประจำ (30.2%) และอ่านนานๆ ครั้ง
(24.2%) โดยร้อยละ 80.6 ซื้อหนังสือให้อ่าน ทั้งนี้ส่วนใหญ่ ร้อยละ 45.6 ซื้อ
นานๆ ครั้ง ร้อยละ 40.7 ซื้อบ่อยครั้ง และร้อยละ 13.6 ซื้อเป็นประจำ

2.3 ผลการสำรวจข้อมูลจากผู้บริหาร/บรรณารักษ์โรงเรียน

โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 35 โรงเรียน เป็นโรงเรียน
ในเขตเมือง 1 ใน 3 (12 โรง) และในเขตนอกเมือง 2 ใน 3 (23 โรง) โดย
เป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนน้อยกว่า 500 คน จำนวนใกล้เคียงกับโรงเรียนที่มี
นักเรียน 500-1,000 คน (16 โรง และ 15 โรง ตามลำดับ) คือ ร้อยละ 44.4
และ 41.7 โรงเรียนที่มีนักเรียนมากกว่า 1,000 คน มีร้อยละ 13.9 (5 โรง)

2.3.1 จำนวนของหนังสือแต่ละประเภทในห้องสมุดและแหล่งที่มา

โรงเรียนที่สำรวจ 35 โรงเรียน มีหนังสือในห้องสมุดจำนวน 72,443 ชื่อเรื่อง ส่วนใหญ่เป็นหนังสือความรู้ทั่วไป (33.1%) และหนังสือภาพ (เช่น นิทานพื้นบ้าน 23.6%) หนังสือที่มีชื่อเรื่องมากกว่าร้อยละ 5 หรือมากกว่า 4,300 ชื่อเรื่อง คือ นิยาย (8.8%) หนังสืออ้างอิง (7.8%) กวีนิพนธ์ (8.8%) หนังสือที่มีชื่อเรื่องน้อยกว่าร้อยละ 5 หรือ 3,500 ชื่อเรื่อง คือ หนังสือชุดกิจกรรม (21.6%) และชีวประวัติ (4.5%) (แผนภูมิที่ 25)

หนังสือที่ได้รับมาเข้าห้องสมุดโรงเรียนส่วนใหญ่ได้จากกระทรวงศึกษาธิการแจกให้ (91.7%) รองลงมาโรงเรียนจัดซื้อเอง (75%) และมูลนิธิ/หน่วยงานต่างๆ แจกให้ (66.7%) (แผนภูมิที่ 26)

งบประมาณที่ใช้จัดซื้อหนังสือเป็นอันดับที่ 1 มาจากเงินราชการทั้งหมด (42.9%) และเงินราชการบางส่วน (37.1%) ลำดับที่ 2 จะเช่นเดียวกับอันดับที่ 1 แต่ในร้อยละที่ลดลง ถ้าหากไม่คำนึงถึงอันดับที่พบว่า ส่วนใหญ่ได้งบประมาณมาจากเงินราชการบางส่วน (62.9%) รองลงมาจากเงินส่วนตัว (54.3%) เงินราชการทั้งหมด (48.6%) เงินเอกชน (40%) และจากมูลนิธิ (28.6%) (แผนภูมิที่ 27)

2.3.2 การให้บริการของห้องสมุดโรงเรียน

บริการที่โรงเรียนส่วนใหญ่จัดให้คือ บริการยืมหนังสือ (86.1%) และบริการหนังสืออ้างอิง (75%) มีบริการยืมหนังสือระหว่างห้องสมุดบ้าง (11.1%) และไม่มีบริการอินเทอร์เน็ต/เครือข่ายโรงเรียน (แผนภูมิที่ 28)

เวลาเปิดบริการของห้องสมุดโรงเรียน ส่วนใหญ่เปิดบริการระหว่างพักรับประทานอาหาร (61.1%) ตลอดวัน (58.3%) ก่อน

โรงเรียนเช้า (58.3%) โรงเรียนน้อยกว่าร้อยละ 50 เปิดบริการในเวลาต่อไปนี้
ในเวลาเรียน (47.1%) ในช่วงโมงห่อ้งสมุด (36.1%) และหลังโรงเรียนเล็ก
(13.9%) (แผนภูมิที่ 29)

กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่ห้องสมุดโรงเรียนมากกว่า
ร้อยละ 85 จัด ได้แก่ ประกวดเรียงความ (88.9%) รณรงค์ให้รักการอ่าน
(86.1%) และร้อยละ 63.9 จัดประกวดเล่านิทาน (แผนภูมิที่ 30)

▲ ตอนที่ 3 ผลการสำรวจข้อมูลจากร้านจำหน่ายหนังสือ

ร้านจำหน่ายหนังสือทั่วประเทศที่สำรวจ 483 แห่ง ตอบแบบสอบถาม
คืนมา 129 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 26.7 ผลการวิเคราะห์มีดังนี้

3.1 การได้รับส่วนลดและเครดิตจากผู้จัดพิมพ์/สำนักพิมพ์

ร้านจำหน่ายหนังสือที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับส่วนลดที่ได้รับจากผู้จัด
พิมพ์/สำนักพิมพ์ มีจำนวน 114 แห่ง (88.4%) ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่
ร้อยละ 79.8 ให้ข้อมูลว่าได้รับส่วนลดน้อยกว่า 30% อีกร้อยละ 19.3 ให้
ข้อมูลว่าได้ส่วนลด 30-40% ร้านที่ได้รับส่วนลดมากกว่า 40% มี 1 แห่ง
(0.9%) (แผนภูมิที่ 31)

ร้านจำหน่ายหนังสือที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับระยะเวลาที่ผู้จัดพิมพ์/
สำนักพิมพ์ให้เครดิตมี 113 แห่ง (87.6%) ในจำนวนนี้ร้อยละ 54 ให้ข้อมูลว่า
ได้รับเครดิต 1-2 เดือน ร้อยละ 35.4 ได้รับเครดิต 3-4 เดือน ร้อยละ 8.8
ได้รับเครดิต 5-6 เดือน มีเพียงส่วนน้อย (1.8%) ได้รับเครดิตน้อยกว่า 1 เดือน
(แผนภูมิที่ 32)

3.2 การส่งเสริมและการบริการของร้านจำหน่ายหนังสือ

ช่วงเวลาที่ย่านจำหน่ายหนังสือได้มากที่สุด คือ ช่วงปิดภาคเรียน
(59.7%) งานเทศกาล (28.7%) และช่วงเวลาอื่นๆ (39.5%) (แผนภูมิที่ 33)

วิธีการส่งเสริมการขายหนังสือสำหรับเด็กที่ร้านทำมากเป็นอันดับที่ 1 ใน ร้อยละสูงสุด คือ จัดแผนก/ชั้นหนังสือให้เด่นเป็นพิเศษ (39.5%) รองลงมา คือ จัดมุมหนังสือ (35.7%) และขายสินค้าอื่นๆ ควบคู่ไปกับหนังสือ (9.3%) ส่วนวิธีอื่นๆ ที่จัดทำน้อยกว่าร้อยละ 10 ได้แก่ จัดพื้นที่สำหรับเด็กเล่น (5.4%) จัดแสงสีในร้านให้ดูดี (2.3%) และติดโปสเตอร์ (2.3%) สำหรับ อันดับที่ 2 ที่ร้านจัดทำเพื่อส่งเสริมการขายหนังสือสำหรับเด็กได้ผลเช่นเดียวกับอันดับ ที่ 1 คือ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 34.9 จัดแผนก/ชั้นหนังสือให้เด่นเป็นพิเศษ และร้อยละ 27.1 จัดมุมหนังสือ หากไม่คำนึงถึงอันดับที่ พบว่า ร้านมี วิธีการส่งเสริมการขายทุกวิธีที่ให้แสดงความคิดเห็น (6 วิธี) มากกว่าร้อยละ 80 ดังนี้ จัดแผนก/ชั้นหนังสือให้เด่นเป็นพิเศษ (92.2%) ขายสินค้าอื่นๆ ควบคู่ไปกับหนังสือ (90.7%) จัดมุมหนังสือ (89.9%) จัดแสงสีในร้านให้ดูดี (84.5%) ติดโปสเตอร์ (82.9%) จัดพื้นที่สำหรับเด็กเล่น (82.2%) (แผนภูมิที่ 34)

สำหรับการบริการส่งหนังสือให้ผู้ซื้อ มีร้านจำหน่ายหนังสือ 120 แห่ง (93.02%) ให้ข้อมูลพบว่า ร้านส่วนใหญ่ไม่มีบริการ (63.3%) ร้านที่มี บริการมีร้อยละ 36.7 (แผนภูมิที่ 35)

3.3 จำนวนหนังสือที่จัดจำหน่าย

ร้านจำหน่ายหนังสือ 77 แห่ง (59.7%) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ จำนวนหนังสือที่ทางร้านมีไว้เพื่อจำหน่าย โดยร้อยละ 33.7 มีหนังสือจำหน่าย น้อยกว่า 100 เล่ม ร้อยละ 27.3 และ 23.4 มีหนังสือจำหน่าย 100-200 เล่ม และมากกว่า 400 เล่ม ตามลำดับ ร้อยละ 15.6 มีหนังสือจำหน่าย 201-300 เล่ม (แผนภูมิที่ 36)

ร้านที่ให้ข้อมูลว่ามีจำนวนหนังสือสำหรับเด็กที่ร้านรับมาจำหน่าย โดยเฉลี่ยในแต่ละเรื่องมี 105 แห่ง (81.4%) ทั้งนี้กว่าครึ่งหนึ่ง (57.1%) มี

จำนวนเฉลี่ยแต่ละเรื่อง 5-10 เล่ม รองลงมามีเรื่องละ 16-20 เล่ม (12.4%) มากกว่า 40 เล่ม (11.4%) 11 - 15 เล่ม (5.7%) และน้อยกว่า 5 เล่ม (4.8%) (แผนภูมิที่ 37)

สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับหนังสือสำหรับเด็กจำนวนน้อยที่สุดที่ร้านรับมาจำหน่าย มีร้านให้ข้อมูลมา 106 แห่ง (82.2%) จำนวนหนังสือที่น้อยที่สุดที่รับมาจำหน่ายแต่ละเรื่อง ส่วนใหญ่ร้อยละ 73.6 รับมาน้อยกว่า 10 เล่ม รองลงมา 10-19 เล่ม (16%) 20-29 เล่ม (4.7%) 30-39 เล่ม (3.8%) และมากกว่า 50 เล่ม (1.9%) (แผนภูมิที่ 38)

ร้านจำหน่ายหนังสือที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับหนังสือสำหรับเด็กจำนวนมากที่สุดที่ทางร้านรับมาจำหน่ายมี 105 แห่ง (81.4%) จำนวนหนังสือสำหรับเด็กมากที่สุดที่ร้านส่วนใหญ่ (28.5%) รับมาจำหน่ายคือ 10-19 เล่ม รองลงมา 20-29 เล่ม (19%) มากกว่า 100 เล่ม (16.2%) 50-59 เล่ม (16.2%) 30-39 เล่ม (13.3%) (แผนภูมิที่ 39)

▲ ตอนที่ 4 ผลการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายการผลิตหนังสือสำหรับเด็ก

ผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการกำหนดนโยบายการผลิตหนังสือมี 4 คน คือ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหนังสือ นายกสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย และกรรมการในคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ

4.1 นโยบายการผลิตหนังสือ

นโยบายในการผลิตหนังสือของไทยนั้น มีองค์กรใหญ่ๆ ที่เป็นผู้กำหนด 3 แห่ง คือ

4.1.1 คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ เป็นองค์กรที่อยู่ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ มีศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ เป็นฝ่าย

เลขานุการ ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2516 (ค.ศ.1973) และได้กำหนด “นโยบาย และแผนพัฒนาหนังสือแห่งชาติ” ขึ้นโดยได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีเมื่อปี พ.ศ. 2530 (ค.ศ.1987) ซึ่งมีแนวนโยบายให้มีการพัฒนาหนังสือทุกประเภท อย่างครบวงจร คือ การเขียน การแปล การจัดทำภาพประกอบ การออกแบบ รูปเล่ม บรรณาธิการกิจ จัดพิมพ์ เผยแพร่ ตีพิมพ์ เข้าเล่ม จำหน่าย แจก บริการห้องสมุด และการส่งเสริมการอ่าน

ในแผนดังกล่าวไม่ได้ระบุแยกประเภทหนังสือประเภทใดประเภทหนึ่งไว้ แต่จะกล่าวในภาพรวมของการพัฒนาหนังสือทุกประเภท

อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาตินั้น มีความสอดคล้องกับนโยบายที่วางไว้ โดยเฉพาะในด้าน หนังสือสำหรับเด็ก ได้มีการจัดประกวดหนังสือสำหรับเด็กทั้งประเภทสารคดี และบันเทิงคดีสำหรับเด็กทุกวัย (รวมทั้งเด็กอายุ 7-12 ปี) นอกจากนั้น มีการจัดอบรมผู้เขียน ผู้แปล ผู้จัดทำภาพประกอบ การบรรณาธิการกิจหนังสือสำหรับเด็ก ส่งเสริมการพัฒนาห้องสมุด และส่งเสริมการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในโรงเรียน

4.1.2 ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ เป็นหน่วยงานใน กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ในการพัฒนาหนังสือทั้งหนังสือเรียนและหนังสืออื่นๆ สำหรับเด็กระดับตั้งแต่ก่อนวัยเรียน ระดับประถมศึกษา จนถึงระดับมัธยมศึกษา มีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหนังสือสำหรับเด็กทั้งประเภทสารคดีและบันเทิงคดี สำหรับเด็กอายุ 7-12 ปี คือ การผลิต ส่งเสริมการผลิต และส่งเสริมการอ่าน โดยกำหนดไว้ใน “ประกาศกระทรวง ศึกษาธิการ ลงวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2522” เรื่อง ให้ใช้แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้และการควบคุมการใช้หนังสือสำหรับนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ได้กล่าวถึงหนังสือที่ใช้ในโรงเรียน นอกเหนือจากหนังสือเรียน

และแบบฝึกหัด คือ “หนังสือเสริมประสบการณ์ คือ หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้ แต่ไม่ได้กำหนดให้เป็นหนังสือเรียน หนังสือประเภทนี้ โรงเรียนควรจัดหาไว้บริการครูและนักเรียนในโรงเรียน โดยคำนึงถึงประโยชน์ในแง่ของการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ความซาบซึ้งในคุณค่าของภาษา การเสริมสร้างทักษะ และนิสัยรักการอ่าน การเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ตามหลักสูตร ให้กว้างขวางขึ้น กระทรวงศึกษาธิการได้จำแนกประเภทของหนังสือเสริมประสบการณ์ เป็น 4 ประเภท คือ หนังสืออ่านนอกเวลา หนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสืออุทิศ และหนังสือส่งเสริมการอ่าน” และได้มีการส่งเสริมให้มีการผลิตหนังสือสำหรับเด็ก เช่น การอบรมผู้เขียน ผู้วาดภาพ อบรมนักเรียนให้เขียน และวาดภาพ ประกวดหนังสือสำหรับเด็ก หนังสือการ์ตูน อบรมการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ฯลฯ พร้อมทั้งผลิตหนังสือสำหรับเด็กเอง ซึ่งเป็นต้นแบบให้สำนักพิมพ์ต่างๆ ผลิตหนังสือสำหรับเด็กวัยต่างๆ อย่างกว้างขวาง

4.1.3 สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย เป็นองค์กรเอกชนมีนโยบายที่เขียนเกี่ยวกับหนังสือสำหรับเด็กเป็นพิเศษ มีการเรียกร้องให้ร้านหนังสือทุกแห่งมีมุมหนังสือสำหรับเด็ก โดยจัดมุมให้น่าอ่าน น่าอ่าน โดยไม่คำนึงว่าจะขายหนังสือในมุมเด็กนี้ได้ดีหรือไม่ แต่ทำเพื่อส่งเสริมการอ่านของเยาวชน นโยบายนี้ประสบความสำเร็จโดยได้รับความร่วมมือจากร้านค้าต่างๆ แต่ไม่ประสบความสำเร็จในด้านการขาย อย่างไรก็ตามสมาคมมีคำขวัญว่า “กิจกรรมนำการขาย”

4.2 ความสำเร็จของนโยบาย

นโยบายเกี่ยวกับหนังสือสำหรับเด็กของหน่วยงานและองค์กรทั้ง 3 แห่งนี้ นับว่าประสบความสำเร็จพอสมควร แต่ไม่ถึงขั้นที่พอใจมาก เนื่องจากมีอุปสรรคบางอย่าง เช่น ยังมีผู้ซื้อหนังสือสำหรับเด็กน้อย เพราะความยากจน

ของประชากร หนังสือมีราคาแพง ผู้เขียนได้คำตอบแทนน้อย ประชาชนยังไม่เห็นความสำคัญของหนังสือ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนับว่าการพัฒนาหนังสือสำหรับเด็กได้มีความก้าวหน้าขึ้นมาก ทั้งในด้านเนื้อหา รูปเล่ม และการส่งเสริมในด้านต่างๆ ส่วนแนวโน้มในการจัดพิมพ์หนังสือสำหรับเด็กในอีก 5 ปีข้างหน้านั้น คาดว่าจะไม่ตึงนัก เพราะขณะนี้เศรษฐกิจของไทยตกต่ำ ค่ากระดาษซึ่งเป็นวัตถุดิบในการผลิตหนังสือมีราคาแพง และประชาชนมีกำลังซื้อน้อย แต่ก็มีปัจจัยที่จะช่วยได้ คือ การส่งเสริมการอ่าน และการทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองมีจิตสำนึกว่าหนังสือ มีอานุภาพที่จะสร้างเด็กให้เป็นคนมีคุณภาพได้

4.3 กลยุทธ์ในการส่งเสริมการผลิตหนังสือสำหรับเด็ก

- 1) การจัดงาน/ร่วมงานแสดงหนังสือสำหรับเด็ก
- 2) จัดประกวดหนังสือสำหรับเด็ก
- 3) สำรวจสภาพการใช้หนังสือ
- 4) จัดอบรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหนังสือสำหรับเด็ก
- 5) ให้เงินสนับสนุน
- 6) สนับสนุนการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน
- 7) สำรวจยอดขายหนังสือสำหรับเด็ก

▲ สรุปผลการสำรวจ

1. ผลการสำรวจผู้พิมพ์จำหน่ายหนังสือ

1.1 สำนักพิมพ์ที่ตอบแบบสอบถามคืนมามีจำนวน 28 แห่ง จาก 38 แห่ง (73.7%) ร้อยละ 50 ดำเนินธุรกิจในรูปแบบบริษัทจำกัด ร้อยละ 28.6 เป็นสำนักพิมพ์ของราชการ ทั้ง 2 รูปแบบนี้ ดำเนินการมาโดยเฉลี่ย 9 ปี โดยส่วนใหญ่ (71.4%) ดำเนินธุรกิจหลักประเภทจัดพิมพ์หนังสือโดยเฉลี่ย 12 ปี

1.2 ประเภทหนังสือที่จัดพิมพ์เป็นลำดับที่ 1 คือ หนังสือเสริมประสบการณ์สำหรับเด็ก (60.7%) ชื่อเรื่องหนังสือที่จัดพิมพ์ 3 ลำดับแรก คือ ความรู้ทั่วไป หนังสือภาพ ชีวประวัติ (32 19 และ 15 ชื่อเรื่องตามลำดับ) ส่วนใหญ่ (40.8%) มีราคาเฉลี่ย 26-75 บาท และ 76-150 บาท (33.8%) 9 แห่ง จาก 25 แห่ง (36%) จัดพิมพ์มากกว่า 5,000 เล่ม และ 7 แห่ง (28%) จัดพิมพ์ 1,000-3,000 เล่ม โดยส่วนใหญ่ (67.9%) พิมพ์แจกและพิมพ์ขาย (46.5%)

1.3 แหล่งเงินที่สนับสนุนในการพิมพ์หนังสือเป็นเงินของบริษัทเอง (57.1%) และเงินราชการทั้งหมด (25%)

1.4 สำนักพิมพ์ที่ตั้งงบประมาณสำหรับการตลาดมี 15 แห่ง และ 10 แห่ง มีความเห็นว่าสภาพการตลาดหนังสือสำหรับเด็กอยู่ในระดับดี โดยสูงสุดประมาณร้อยละ 20 ของงบประมาณด้านการตลาดทั้งหมดใช้สำหรับระบบสื่อสารเพื่อการตลาด

1.5 การให้ค่าเฉลี่ยส่วนลดให้แก่ผู้ขายรายย่อย พบว่า โรงเรียนได้ส่วนลดเฉลี่ยร้อยละ 30 ร้านหนังสือ ขายโดยตรง และแผงหนังสือได้ส่วนลดประเภทละประมาณร้อยละ 25 สำหรับการคืนหนังสือซึ่งมีสำนักพิมพ์ให้ข้อมูล

11 แห่ง ได้ผลว่า 8 แห่ง ให้คืนได้มากกว่าร้อยละ 10 อีก 3 แห่ง ให้คืนได้ร้อยละ 10 และ 5

1.6 สำนักพิมพ์ส่วนใหญ่ (2 ใน 5) ได้ต้นฉบับด้วยวิธีแต่งตั้งผู้เขียน ประมาณครึ่งหนึ่งมีการทำสัญญากับผู้เขียน ให้ค่าลิขสิทธิ์ร้อยละ 10-14

1.7 สำนักพิมพ์ 4 ใน 5 ไม่เคยรับซื้อต้นฉบับหนังสือสำหรับเด็กจากผู้เขียนทันทีโดยไม่มีเงื่อนไข 5 ใน 7 ไม่จ่ายค่าลิขสิทธิ์ล่วงหน้าให้ผู้เขียน ในกรณีที่ไม่วางใจต้นฉบับเกือบครึ่งหนึ่งใช้วิธีส่งคืนผู้เขียนให้แก่

2. ผลการสำรวจผู้ใช้หนังสือสำหรับเด็ก

2.1 ผลการสำรวจความคิดเห็นของนักเรียน

นักเรียนที่สำรวจคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 จำนวน 6,981 คน ใน 7 จังหวัด ได้ผลดังนี้

2.1.1 นิสัยรักการอ่านของนักเรียน

1) ในการสอบถามนักเรียนว่าได้หนังสือมาอ่านด้วยวิธีใดใน 3 วิธี คือ ยืม ซื้อ เข้า พบว่า

1.1) หนังสือประเภทที่นักเรียนยืมมาก 3 อันดับแรก คือ หนังสือภาพ (61.6%) นิยาย (50.1%) และกวีนิพนธ์ (48.9%) หนังสือที่ยิมน้อยที่สุด คือ การ์ตูน (19.1%)

1.2) หนังสือประเภทที่นักเรียนซื้อมาก 3 อันดับแรก คือ การ์ตูน (44.9%) หนังสือพิมพ์ (43.9%) ความรู้ทั่วไป (30.8%) และหนังสือภาพ (30.8%) หนังสือที่ซื้อน้อยที่สุด คือ ชีวประวัติ (17.5%)

1.3) หนังสือประเภทที่นักเรียน**เข้า**มากที่สุด มีเพียงร้อยละ 4.5 คือ ชีวประวัติ น้อยที่สุด (0.8%) คือ หนังสือพิมพ์

1.4) เมื่อเปรียบเทียบวิธีการได้หนังสือมาอ่าน 3 วิธี คือ ยืม ซื้อ เข้า พบว่า วิธี**ยืม**มีสูงสุด คือ 8 ประเภท (29.0% - 61.6%) **ซื้อ** สูงสุด 2 ประเภท (43.9%-44.9%) และไม่มี **เข้า** สูงสุดเลย

2) ความถี่ในการอ่านที่ให้นักเรียนเลือกตอบมี 3 ระดับ คือ อ่านประจำ อ่านบ่อยๆ และอ่านนานๆ ครั้ง พบว่า ประเภทหนังสือที่นักเรียน**อ่านประจำ** สูงสุด คือ การ์ตูน (31.8%) ต่ำสุด คือ ชีวประวัติ (4.4%) ประเภทหนังสือที่**อ่านบ่อยๆ** สูงสุด คือ หนังสือภาพ (36.6%) น้อยสุด คือ ชีวประวัติ (14.1%) ประเภทหนังสือที่**อ่านนานๆ ครั้ง** สูงสุด คือ นิยาย (39.5%) น้อยสุด คือ การ์ตูน (17.9%)

3) ความชอบในการอ่านที่ให้นักเรียนแสดงความเห็นมี 4 ระดับ คือ มากที่สุด มาก น้อย น้อยที่สุด พบว่า นักเรียนชอบอ่านในระดับ**มาก** 9 ประเภท จาก 10 ประเภท 3 อันดับแรก คือ การ์ตูน ความรู้ทั่วไป หนังสือภาพ อีก 1 ประเภท ชอบอ่านในระดับ**น้อย** คือ วารสาร/นิตยสาร ส่วนปริมาณที่ชอบอ่านสูงสุด 3 อันดับแรก คือ หนังสือภาพ (82.9%) การ์ตูน (77.6%) และหนังสือพิมพ์ (63.8%) หนังสือที่ชอบอ่านในปริมาณที่ต่ำสุด คือ ชีวประวัติ (47.9%)

2.1.2 เหตุผลในการอ่าน - ไม่อ่านหนังสืออื่นๆ ที่นอกเหนือจากหนังสือเรียน

1) เหตุผลในการอ่านหนังสือที่ให้นักเรียนตอบทั้ง 4 เหตุผล นักเรียนให้เหตุผลสูงกว่าร้อยละ 80 คือ ชอบอ่าน (91.0%) พ่อแม่/ผู้ปกครองให้อ่าน (84.5%) ครูให้อ่าน (83.7%) และช่วยให้ทำการบ้านได้ (82.1%)

2) เหตุผลในการไม่อ่านหนังสือที่กำหนดให้นักเรียน
ตอบมี 8 เหตุผล เหตุผลที่ไม่อ่าน 3 อันดับแรก คือ อ่านหนังสือไม่คล่อง
(59.2%) ไม่ชอบอ่าน (29.1%) และไม่มีเวลา (21.5%)

2.2 ผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครอง

ผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถามมีจำนวน 6,524 คน ส่วนใหญ่
มีอายุตั้งแต่ 31 ปี ขึ้นไป (85%) มีการศึกษาระดับประถมศึกษา (62.2%) มี
รายได้น้อยกว่า 2,500 บาท (29.9%) และ 2,501 - 5,000 บาท (29.3%)
ได้ผลดังนี้

1) นิัยการอ่านของผู้ปกครอง พบว่า หนังสือที่อ่าน
จำนวนสูงสุด 3 อันดับแรก คือ หนังสือทั่วไป (95%) หนังสือพิมพ์ (91.8%)
นิตยสาร/วารสาร (79.3%)

2) การส่งเสริมสนับสนุนการอ่านหนังสืออื่นๆ นอกเหนือ
จากหนังสือเรียนพบว่า ส่วนใหญ่ (45.6%) ส่งเสริมให้นักเรียนอ่านบ่อยๆ
และให้อ่านประจำ (30.2%)

2.3 ผลการสำรวจข้อมูลจากผู้บริหาร/บรรณารักษ์โรงเรียน

โรงเรียนที่สำรวจมี 35 โรงเรียน พบว่า ทั้ง 35 โรงเรียน
มีหนังสือ 72,443 ชื่อเรื่อง (เฉลี่ยโรงเรียนละ 2,070 ชื่อเรื่อง) ส่วนใหญ่เป็น
หนังสือความรู้ทั่วไป (33.1%) และหนังสือภาพ (23.6%) หนังสือที่มีชื่อเรื่อง
น้อยที่สุด คือ ชิวประวัติ (4.5%) โดยหนังสือที่ได้รับมาเข้าห้องสมุดมาจาก
3 แหล่งที่สำคัญคือ ได้มาจากกระทรวงศึกษาธิการแจกให้ (91.7%) จัดซื้อเอง
(75%) และมูลนิธิ/หน่วยงานต่างๆ แจกให้ (66.7%) สำหรับงบประมาณที่
ใช้จัดซื้อ ส่วนใหญ่มาจากเงินราชการทั้งหมด (42.9%) และเงินราชการ
บางส่วน (37.1%)

บริการของห้องสมุดที่โรงเรียนส่วนใหญ่จัดให้ คือ บริการยืมหนังสือ (86.1%) และบริการหนังสืออ้างอิง (75%) โรงเรียนมากกว่าร้อยละ 50 จะเปิดให้บริการระหว่างพักรับประทานอาหาร (61.1%) ตลอดวัน (58.3%) ก่อนโรงเรียนเข้า (58.3%) กิจกรรมที่โรงเรียนมากกว่าร้อยละ 80 จัด คือ ประกวดเรียงความ (88.9%) รมรณรงค์ให้รักการอ่าน (86.1%)

3. ผลการสำรวจข้อมูลจากร้านจำหน่ายหนังสือ

ร้านจำหน่ายหนังสือที่ให้ข้อมูลมี 129 แห่งจาก 483 แห่ง (26.7%) ได้ผลดังนี้

3.1 การได้รับส่วนลดและเครดิตจากผู้จัดพิมพ์/สำนักพิมพ์ พบว่า ร้านจำหน่ายหนังสือร้อยละ 79.8 ได้รับส่วนลดน้อยกว่า 30% ร้อยละ 54 ได้รับเครดิต 1-2 เดือน

3.2 การส่งเสริมและการบริการของร้านหนังสือ พบว่า ช่วงที่จำหน่ายหนังสือได้มากที่สุด คือ ช่วงปิดภาคเรียน (59.7%) วิธีการที่ส่งเสริมการขายหนังสือที่ร้านทำมากเป็นอันดับที่ 1 ในร้อยละสูงกว่า 30 คือ จัดแผนกหนังสือให้เด่นเป็นพิเศษ (39.5%) จัดมุมหนังสือ (35.7%) ส่วนการส่งเสริมหนังสือให้ผู้ซื้อ มีร้านจำหน่ายหนังสือที่ให้บริการนี้ร้อยละ 36.7

3.3 จำนวนหนังสือที่จัดจำหน่าย

ร้านจำหน่ายหนังสือส่วนใหญ่มีหนังสือจำหน่ายน้อยกว่า 100 เล่ม (33.7%) 100-200 เล่ม (27.3%) มากกว่า 400 เล่ม (23.4%) ส่วนหนังสือสำหรับเด็กที่รับมาจำหน่าย ร้านค้าส่วนใหญ่มีเฉลี่ยแต่ละเรื่อง 5-10 เล่ม (57.1%) จำนวนน้อยที่สุดที่รับมาซื้อเรื่องละน้อยกว่า 10 เล่ม

(73.6%) จำนวนมากที่สุดที่รับมาซื้อเรื่องละ 10-19 เล่ม (28.5%) 20-29 เล่ม (19%) และมากกว่า 100 เล่ม (16.2%)

4. ผลการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายผลิตหนังสือสำหรับเด็ก

ผู้เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายผลิตหนังสือสำหรับเด็กมี 4 คน ได้ผลว่า องค์กรที่ใหญ่ๆ ที่มีส่วนในการกำหนดนโยบาย คือ คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ศูนย์พัฒนาหนังสือของกระทรวงศึกษาธิการ และสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย ผู้ที่กำหนดนโยบายคือ คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ แต่ไม่ระบุไว้ชัดเจนว่าให้มีนโยบายเกี่ยวกับหนังสือสำหรับเด็ก โดยนโยบายที่กำหนดจะครอบคลุมหนังสือทุกประเภท องค์กรที่มีนโยบายเกี่ยวกับหนังสือสำหรับเด็กเป็นพิเศษคือ สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย ด้วยการเรียกร้องให้ร้านหนังสือทุกแห่งมีมุมหนังสือสำหรับเด็ก ที่น่ารัก น่าอ่าน จุดประสงค์เพื่อส่งเสริมการอ่าน ไม่ใช่เพื่อการจำหน่าย

นโยบายที่กำหนดไว้มีความสำเร็จพอสมควรแต่ยังไม่น่าพอใจ เพราะประชาชนยังมีกำลังซื้อน้อย หนังสือสำหรับเด็กมีราคาแพง ผู้เขียนได้คำตอบแทนน้อย สิ่งที่จะช่วยให้เกิดความสำเร็จ คือ ให้ผู้ประกอบการมีจิตสำนึกว่าหนังสือสามารถสร้างเด็กให้พัฒนามีคุณภาพได้

๔. อภิปรายผล

ในจำนวนหนังสือสำหรับเด็ก 71 ชื่อเรื่องที่สำนักพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับราคาหนังสือโดยเฉลี่ยในช่วงราคาต่ำกว่า 26 บาท - สูงกว่า 150 บาท หนังสือที่มีราคาสูงกว่าประเภทอื่นๆ คือ หนังสืออ้างอิง มีราคาเฉลี่ย 76 บาท ขึ้นไป รองลงมาคือหนังสือนิยายที่มีราคาเฉลี่ย 76-150 บาท หนังสือภาพ และความรู้ทั่วไปส่วนใหญ่มีราคาเฉลี่ย 26-75 บาท ซึ่งหนังสือเหล่านี้ไม่ใช่หนังสือที่นักเรียนซื้อ (นักเรียนซื้อการ์ตูนและหนังสือพิมพ์) และไม่ได้อ่านประจำ มีเพียงหนังสือความรู้ทั่วไปที่นักเรียนอ่านประจำ ส่วนประเภทที่ชอบอ่านมีทั้งการ์ตูน ความรู้ทั่วไป หนังสือภาพ เมื่อพิจารณาจากวิธีที่นักเรียนได้หนังสือมาอ่านมากที่สุด คือ วิธียืมแล้ว ราคาหนังสือดังกล่าวซึ่งสูงกว่าหนังสือการ์ตูนที่นักเรียนซื้ออ่าน (ราคาต่ำกว่า 75 บาท) ประกอบกับหนังสือเหล่านี้เป็นหนังสือที่โรงเรียนจัดซื้อไว้ให้ท้องสมุดแล้ว ราคาหนังสือไม่น่าจะส่งผลต่อการไม่อ่านหนังสือที่จัดว่าเป็นหนังสือที่ให้สาระและความรู้ที่นำไปใช้ประโยชน์ต่อการเรียน

ในการพิจารณาสภาพการตลาดหนังสือสำหรับเด็กนับว่าสำนักพิมพ์น่าจะประสบความสำเร็จได้พอควร เพราะกว่าครึ่งหนึ่ง (15 แห่ง จาก 28 แห่ง) มีความเห็นว่าสภาพตลาดหนังสือสำหรับเด็กอยู่ในระดับดีและดีมาก แต่ถ้าเปรียบเทียบกับประเทศมาเลเซียแล้ว สภาพการตลาดหนังสือสำหรับเด็กของมาเลเซียจะประสบความสำเร็จมากกว่าประเทศไทย เพราะสภาพตลาดทั้งหมดอยู่ในระดับดีและดีมาก (100%) ไม่มีสภาพไม่ดียุเลย เมื่อพิจารณาส่วนลดที่สำนักพิมพ์ให้โรงเรียนร้อยละ 30 ซึ่งสูงกว่าผู้ขายประเภทอื่นๆ (ร้านหนังสือ แผงหนังสือ ฯลฯ) ที่ได้รับส่วนลดน้อยกว่าร้อยละ 25 นับว่าสำนักพิมพ์สนับสนุน ส่งเสริม ให้โรงเรียนมีโอกาสในการจัดหา จัดซื้อหนังสือสำหรับเด็กโดยตรงมากกว่าการซื้อผ่านร้านค้าแต่ละประเภท

สำหรับประเด็นของผู้เขียนหนังสือซึ่งสำนักพิมพ์ส่วนใหญ่ได้ต้นฉบับด้วยวิธีแต่งตั้งผู้เขียน (42.9%) และรับซื้อต้นฉบับ (17.9%) (ประเทศมาเลเซียใช้วิธีนี้ร้อยละ 60.9 และ 21.7 ตามลำดับ) ประกอบกับส่วนใหญ่มีการทำสัญญากับผู้เขียน ไม่จ่ายค่าลิขสิทธิ์ล่วงหน้าให้ผู้เขียน และไม่เคยรับซื้อโดยไม่มีเงื่อนไขเป็นประเด็นที่สำนักพิมพ์น่าจะได้ประโยชน์จากผู้เขียน ไม่ว่าจะเป็นการรับเรื่องตามที่ต้องการและได้เรื่องตามกระแสของตลาดหนังสือ ในกรณีนี้จึงอาจส่งผลให้ผู้เขียนหนังสือสำหรับเด็กขาดแรงสนับสนุนและจูงใจที่จะผลิตหนังสือสำหรับเด็กที่ดีมีคุณภาพ นอกจากนี้การที่พบว่าสำนักพิมพ์ 2 ใน 3 ที่ไม่มีทำเนียบผู้เขียนหนังสือสำหรับเด็ก ทำให้เป็นไปได้หรือไม่ว่าผู้เขียนจะต้องเป็นผู้เดินมาหาสำนักพิมพ์เองเมื่อมีเรื่องที่จะขายให้ ซึ่งชี้ถึงสถานภาพของผู้เขียนหนังสือสำหรับเด็กได้ว่าเป็นอย่างไร หากมีการส่งเสริมให้มีหนังสือสำหรับเด็กจากผู้เขียนที่มีคุณภาพให้มีปริมาณมากยิ่งขึ้น น่าจะพิจารณาข้อเท็จจริงในประเด็นนี้ด้วย

เมื่อเปรียบเทียบการได้หนังสือมาอ่าน ส่วนใหญ่นักเรียนไทยจะใช้วิธียืมมาอ่านแต่นักเรียนมาเลเซียมีปริมาณการยืมและซื้อมาอ่านใกล้เคียงกันมาก มีความแตกต่างกันในช่วงร้อยละ 0.4-3.5 ส่วนของไทยอยู่ในช่วง 1.6-16.7 ส่วนวิธีเช่านั้นของทั้ง 2 ประเทศใกล้เคียงกัน ทั้งนี้โดยทั่วไปแล้วนักเรียนไทยยืมสูงสุดใน 8 ประเภทจาก 10 ประเภทที่ให้เลือกตอบ และซื้อสูงสุดเพียง 2 ประเภท คือ การ์ตูน และหนังสือพิมพ์ ซึ่งทั้ง 2 ประเภทนี้เป็นหนังสือที่ทั้งนักเรียนไทยและมาเลเซียอ่านประจำค่อนข้างสูง แต่ในร้อยละที่แตกต่างกันคือ นักเรียนไทยอ่านการ์ตูนและหนังสือพิมพ์เป็นประจำร้อยละ 31.8 และ 18.5 ตามลำดับ แต่นักเรียนมาเลเซียอ่านประจำร้อยละ 31.8 และ 71.8 ตามลำดับ จากค่าร้อยละดังกล่าว แสดงว่านักเรียนมาเลเซียอ่านการ์ตูนในร้อยละที่เท่ากัน แต่อ่านหนังสือพิมพ์เป็นประจำสูงกว่านักเรียนไทยประมาณ 4 เท่า

ซึ่งน่าจะเป็นเครื่องชี้ได้ว่านักเรียนมาเลเซียมีนิสัยการอ่านมากกว่านักเรียนไทย เพราะการอ่านหนังสือพิมพ์ต้องอ่านทุกวัน ได้สาระที่เป็นประโยชน์ในเชิงข้อมูลข่าวสารมากกว่าการอ่านการ์ตูน

จากข้อค้นพบที่นักเรียนร้อยละ 92.5 อ่านหนังสืออื่นๆ นอกเหนือจากหนังสือเรียน และอ่านเพราะชอบในร้อยละ 91.0 นับว่าหนังสือยังเป็นสื่อที่นักเรียนให้ความสนใจและรักที่จะอ่าน เหตุผลอื่นๆ ที่นักเรียนอ่านถึงแม้ว่าจะสูงมากกว่าร้อยละ 80 แต่ก็ยังเป็นรองเหตุผลที่อ่านเพราะชอบอ่าน ส่วนผู้ที่ไม่อ่านให้เหตุผลว่า เพราะอ่านไม่คล่อง (59.2%) ไม่ชอบอ่านและไม่มีเวลาอ่านมีน้อยกว่าร้อยละ 30 เป็นข้อค้นพบที่ผู้เกี่ยวข้องจะต้องหาวิธีแก้ไข เพราะเหตุผลที่ไม่ชอบอ่านนั้นไม่ได้เกิดจากตัวนักเรียนในเรื่องของสติปัญญา แต่เป็นปัจจัยที่โรงเรียนสามารถแก้ไขได้ โดยเฉพาะการอ่านไม่คล่องที่เป็นหน้าที่ของโรงเรียนโดยตรงที่จะต้องจัดปัญหา/เหตุผลนี้ให้หมดไป นอกจากนี้ยังเป็นข้อที่น่าสังเกตว่าในการสำรวจครั้งนี้นักเรียนถึงแม้ว่าจะเพียงร้อยละ 0.9 (ประมาณ 5 คน) ที่ให้เหตุผลว่าไม่มีห้องสมุดก็เป็นสิ่งที่ไม่น่าจะพบและไม่น่าจะได้คำตอบเช่นนี้ ซึ่งโรงเรียนทุกโรงเรียนต้องมีห้องสมุดตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้นเหตุใดจึงยังมีนักเรียนที่ตอบดังกล่าว อาจเป็นไปได้ที่นักเรียนไม่เคยใช้ห้องสมุดเลยจึงตอบว่าไม่มีห้องสมุด

ถึงแม้ว่าผู้ปกครองของนักเรียนที่สำรวจครั้งนี้ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่อยู่ในอำเภออื่นๆ (4 โรง/จังหวัด) มากกว่าอยู่ในอำเภอเมือง หรือกล่าวได้ว่าเป็นประชาชนนอกเมือง และส่วนใหญ่ (62.2%) มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท/เดือน (59.2%) ก็ตาม แต่ผู้ปกครองกลุ่มนี้กว่าร้อยละ 70 อ่านหนังสือทั่วไป หนังสือพิมพ์ นิตยสาร/วารสาร และการ์ตูน รวมทั้งสนับสนุนให้บุตรหลานอ่านหนังสืออื่นๆ นอกเหนือจากหนังสือเรียน (91.7%) โดยซื้อหนังสือให้อ่าน (80.6%) แสดงว่าผู้ปกครองยังเห็นความ

สำคัญของการอ่านหนังสือและให้ความสนใจ ซึ่งอาจมีส่วนที่ทำให้นักเรียนชอบอ่านด้วย (91.0%) หากพิจารณาจากร้อยละก็ใกล้เคียงกันมากกับร้อยละที่ผู้ปกครองสนับสนุนให้บุตรหลานอ่านหนังสือ (91.7%)

เมื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างหนังสือในห้องสมุดของโรงเรียนและหนังสือประเภทที่นักเรียนชอบอ่านแล้ว มีความสอดคล้องกันพอสมควร กล่าวคือ โรงเรียนส่วนใหญ่มีหนังสือความรู้ทั่วไปและหนังสือภาพ ซึ่งทั้ง 2 ประเภทเป็นหนังสือที่นักเรียนชอบอ่าน (59.1% และ 82.9% ตามลำดับ) และชอบในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.14 และ 3.08 ตามลำดับ) แต่หนังสือประเภทที่นักเรียนชอบอ่านจำนวนสูงสุดและในระดับมาก (77.6% ค่าเฉลี่ย 3.33) คือการ์ตูนนั้นไม่ได้ข้อค้นพบว่าโรงเรียนจัดไว้ในห้องสมุด

สำหรับแหล่งงบประมาณการจัดซื้อหนังสือเข้าห้องสมุดโรงเรียนในประเทศไทยและประเทศมาเลเซียมีแหล่งที่มาเช่นเดียวกันต่างกันเฉพาะลำดับที่ และร้อยละ กล่าวคือ แหล่งงบประมาณของไทยมาจากเงินราชการบางส่วน (62.9%) เงินของโรงเรียนเอง (54.3%) และเงินราชการทั้งหมด (48.6%) ส่วนแหล่งงบประมาณของมาเลเซียมาจากเงินราชการทั้งหมด (84.6%) เงินของโรงเรียนเอง (42%) และเงินราชการบางส่วน (33.3%) แสดงว่าโรงเรียนของไทยต้องช่วยเหลือตัวเองในการหาหนังสือเข้าห้องสมุดมากกว่าโรงเรียนของมาเลเซีย เพราะงบประมาณที่โรงเรียนในมาเลเซียได้จากราชการทั้งหมดสูงกว่าของไทยเกือบเท่าตัวเช่นเดียวกับโรงเรียนในไทยได้จากเงินราชการบางส่วนสูงกว่าของมาเลเซียเท่าตัว และเป็นเงินของโรงเรียนเองสูงกว่าของมาเลเซียประมาณร้อยละ 10

๕. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. สำนักพิมพ์ที่มุ่งผลิตหนังสือให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนควรจะผลิตการ์ตูนที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นหนังสือที่นักเรียนอ่านประจำในระดับมาก และซื้ออ่านมากกว่าหนังสือประเภทอื่นๆ สำหรับการผลิตหนังสือภาพก็ควรดำเนินการต่อไป เพราะสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน
2. ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่ต้องการส่งเสริมให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านที่เพิ่มพูนความรู้ในหลายด้าน ควรมีนโยบาย กิจกรรม ที่จะรณรงค์ให้นักเรียนชอบอ่านวารสาร/นิตยสารซึ่งพบว่านักเรียนชอบอ่านน้อยด้วยการผลิตวารสาร/นิตยสารสำหรับเด็กโดยเฉพาะให้แพร่หลายมากขึ้น
3. การสนับสนุนผู้ปกครองให้รักการอ่าน และตระหนักในความสำคัญของหนังสือ ควรทำควบคู่ไปกับการส่งเสริมนิสัยการอ่านของนักเรียน เพราะผู้ปกครองที่เห็นคุณค่าของหนังสือ จะกระตุ้นและส่งเสริมการอ่านของนักเรียน โดยให้มีหนังสืออ่านที่บ้านด้วย
4. หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนควรส่งเสริม สนับสนุนผู้เขียน จัดกิจกรรมที่จะสร้างและพัฒนาผู้เขียน และให้การเขียนหนังสือสำหรับเด็กเป็นวิชาชีพที่ทำรายได้ให้อยู่ในสังคมได้อย่างดีพอแก่การยังชีพ
5. รัฐควรมีนโยบายและมาตรการในการช่วยเหลือทั้งสำนักพิมพ์ และร้านค้าหนังสือที่จะให้มีการผลิตและการจำหน่ายหนังสือสำหรับเด็กอย่างกว้างขวาง และแพร่หลาย เช่น ลดต้นทุนการผลิต - ขยายด้วยระบบการจัดเก็บภาษี การจัดกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น
6. รัฐควรมีนโยบายและมาตรการในการจัดทำและผลิตหนังสือสำหรับเด็กที่นำไปสู่การปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น มีแผนพัฒนาการผลิต จำหน่าย และการสร้างนิสัยรักการอ่านแก่เด็ก

7. การสำรวจครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่มุ่งหาข้อค้นพบในภาพรวม การวิจัยต่อไป จึงควรมีลักษณะเจาะลึกเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ หรือเป็นการวิจัยที่เป็นทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

▲ วิสัยทัศน์เกี่ยวกับหนังสือสำหรับเด็ก

ปัจจุบันสื่อประเภทคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์มือถือและเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในกลุ่มคนทุกระดับอายุ และระดับการศึกษา ทั้งนี้เป็นเพราะคุณสมบัติความรวดเร็วในการสื่อสาร ความน่าสนใจ การเห็นภาพ และที่สำคัญแสดงว่าผู้ที่ใช้อยู่คอมพิวเตอร์มีศักยภาพที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมโลกได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้สื่อที่เป็นหนังสืออาจด้อยลงไปในความรู้สึกนึกคิดของเด็กและเยาวชน ซึ่งแท้ที่จริงแล้วหนังสือยังทรงคุณค่า สามารถสร้างสรรค์ความคิดริเริ่ม สร้างจินตนาการได้ไม่ยิ่งหย่อนกว่าสื่ออื่นๆ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กนักเรียนที่ต้องมีพื้นฐานการอ่าน สร้างความคิดของตนเอง โดยใช้สื่อหนังสือเป็นหลักก่อนที่จะไปใช้สื่ออื่นๆ ที่จะไม่มีประโยชน์ถ้าเด็กอ่านหนังสือไม่ออกหรืออ่านไม่คล่องก็จะทำให้ความสามารถอื่นๆ ไม่สามารถพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การที่มีสื่ออื่นๆ เข้ามามีบทบาทในชีวิตของคนมากกว่าสื่อหนังสือทั้งหลาย ที่ สื่อหนังสือยังมีความสำคัญอยู่ที่นับได้ว่าตลอดกาล โดยเฉพาะในกลุ่มเด็ก การผลิตหนังสือสำหรับเด็กที่จำเป็นต้องแข่งขันกับสื่ออื่นๆ จึงต้องมองไกลไปในอนาคตว่าจะต้องทำอะไรที่จะคงกลุ่มเป้าหมายผู้อ่านไว้ และให้ทุกคนเห็นความสำคัญของหนังสือได้อย่างตลอดชีวิต โดยเฉพาะในระยะแรกของวัยเรียนว่าหนังสือเป็นพื้นฐานในการสร้างนิสัยการอ่าน ที่มีเป้าหมายอยู่ที่การเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่คิด และช่วยให้การใช้สื่ออื่นๆ โดยเฉพาะสื่อคอมพิวเตอร์มีประสิทธิภาพสูงสุด

การผลิตและจำหน่ายหนังสือในอนาคตจำเป็นต้องมีข้อมูลที่จะช่วยตัดสินใจว่าจะต้องมีทิศทางอย่างไร และหากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย พบว่า ผู้บริโภคมีคุณลักษณะการใช้หนังสือที่อาจก่อให้เกิดผลที่เป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ก็จะเป็นข้อมูลให้มีการณรงค์ให้เกิดสิ่งที่ถูกต้องให้ได้ การผลิตและการจำหน่ายหนังสือที่สนองผู้บริโภคโดยไม่คำนึงถึงพฤติกรรมหรือการปลูกฝังนิสัย ความรู้ ความคิด ประสบการณ์ที่ถูกต้อง เป็นสิ่งที่ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายควรจะมีนโยบายที่ชัดเจน รวมทั้งรัฐต้องมีมาตรฐานในการดำเนินการให้หนังสือเป็นสื่อที่อบรมบ่มนิสัยการเป็นพลเมืองดีตั้งแต่ยังเยาว์วัย เพื่อการเป็นประชาชนที่ดีของชาติและสังคมโลก

อย่างไรก็ตามประเภทหนังสือสำหรับเด็ก นิสัยในการอ่านของทั้งเด็กและผู้ปกครองย่อมมีความสัมพันธ์และเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนการผลิตการจำหน่ายหนังสือสำหรับเด็ก ในทางที่สนับสนุนซึ่งกันและกันผู้ผลิตและผู้จำหน่าย รวมทั้งผู้กำหนดนโยบายจะต้องคำนึงถึงสภาพ กำลังซื้อของผู้บริโภค ไม่คำนึงถึงผลกำไรจากการผลิตและจำหน่ายหนังสือสำหรับเด็ก แต่ควรคำนึงถึงกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้เกิดนิสัยการอ่านด้วย ซึ่งจะส่งผลกระทบให้เด็กที่รักการอ่านจะเป็นผู้ใหญ่ที่รักหนังสือในอนาคต

ดังนั้นการผลิต การจำหน่าย การส่งเสริม สนับสนุน ให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน ต้องใช้กิจกรรมควบคู่การขาย โดยวิสัยทัศน์ในการจัดให้มีกิจกรรมการอ่าน การใช้หนังสืออย่างมีประสิทธิภาพ ต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กับการจำหน่ายจึงจะทำให้การผลิตหนังสือสำหรับเด็กประสบความสำเร็จและหนังสือเป็นสื่อที่มีคุณค่าอยู่ตลอดเวลา

ภาคผนวก

แผนภูมิที่ 1 วัตถุประสงค์และแหล่งข้อมูล

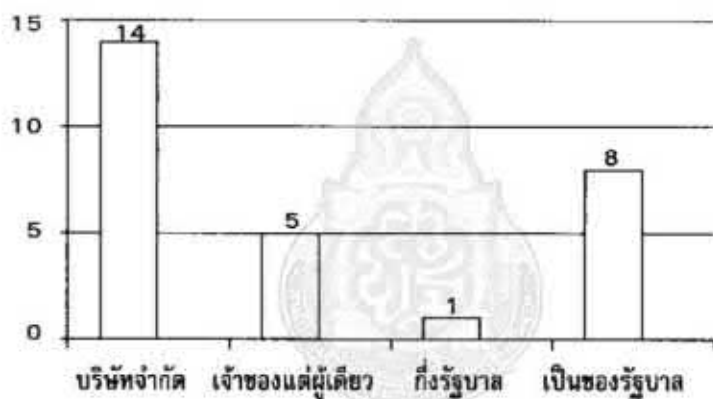
1. สภาพการผลิตหนังสือสำหรับเด็ก จากสำนักพิมพ์	28 แห่ง
2. นิสัย ความต้องการ การสนับสนุนการอ่าน	
2.1 นักเรียน	6,981 คน
2.2 พ่อแม่/ผู้ปกครอง	6,524 คน
2.3 โรงเรียน	35 โรง
3. สภาพการจำหน่ายหนังสือสำหรับเด็ก ร้านค้าปลีก	129 ร้าน
4. ผู้กำหนดนโยบาย	4 คน

แผนภูมิที่ 2 ที่ตั้งจังหวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

แผนภูมิที่ 3 ลักษณะการดำเนินงานธุรกิจของสำนักพิมพ์

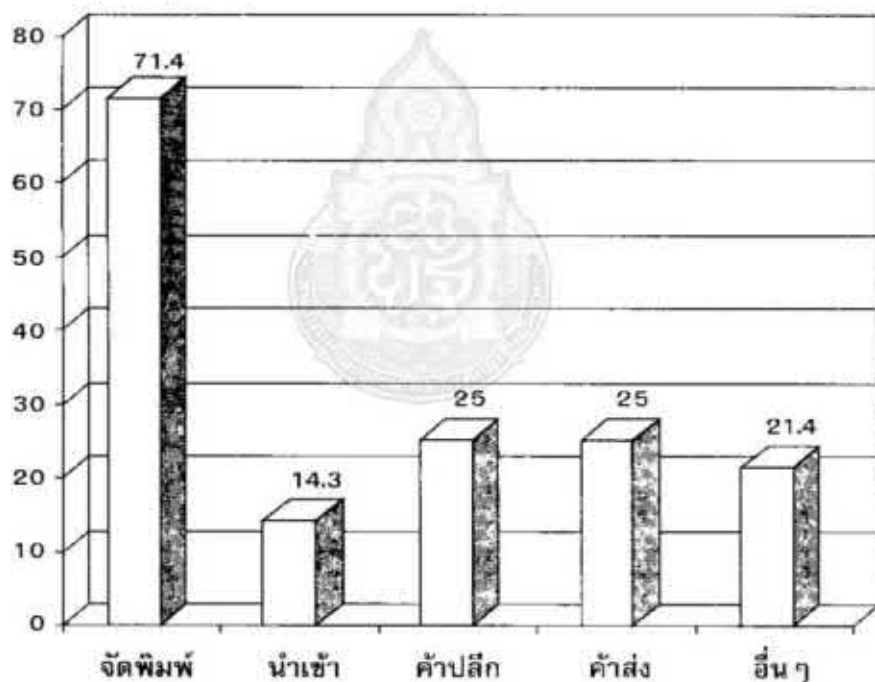
จำนวน (แห่ง)

ประเภทของสำนักพิมพ์

แผนภูมิที่ 4 การดำเนินงานธุรกิจหลักของสำนักพิมพ์

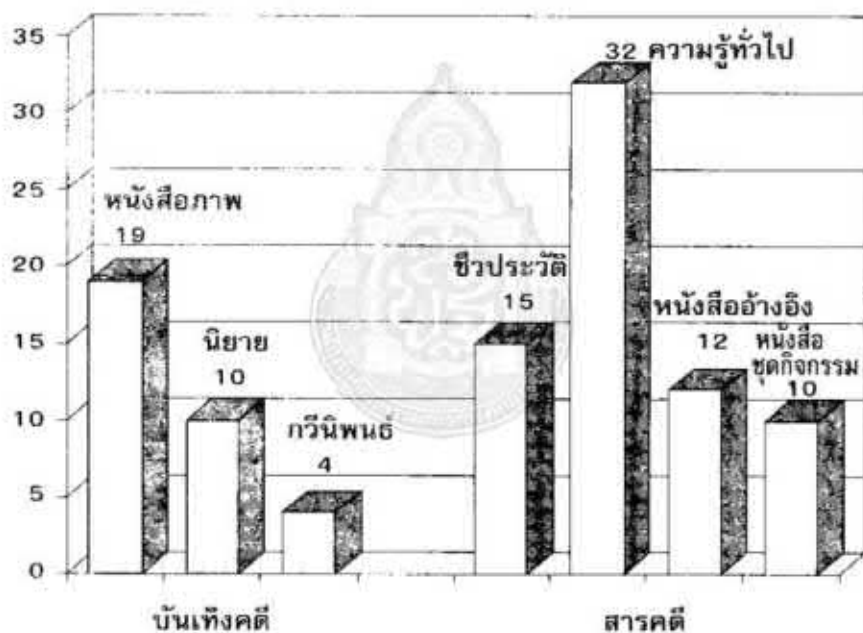
ร้อยละ (100%)

ประเภทการดำเนินงาน

แผนภูมิที่ 5 ประเภทหนังสือสำหรับเด็กที่สำนักพิมพ์จัดพิมพ์

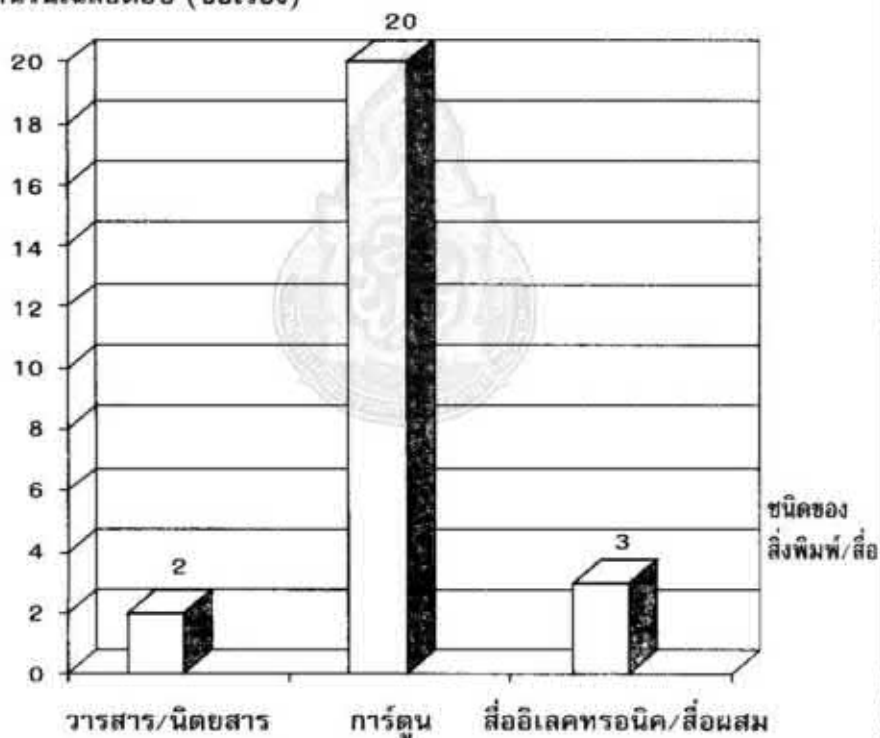
จำนวนเฉลี่ยต่อปี (ชื่อเรื่อง)

ประเภทของหนังสือสำหรับเด็ก

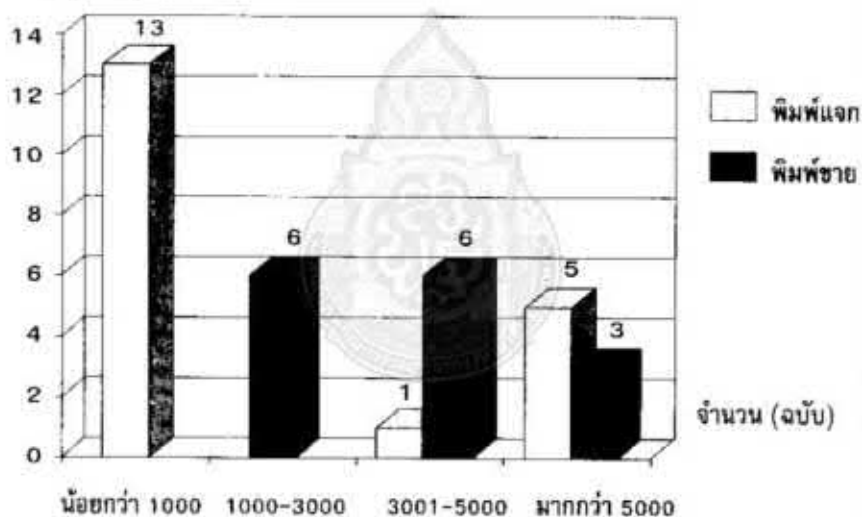
แผนภูมิที่ 6 หนังสือสำหรับเด็กประเภทอื่น ๆ ที่จัดพิมพ์

จำนวนเฉลี่ยต่อปี (ชื่อเรื่อง)

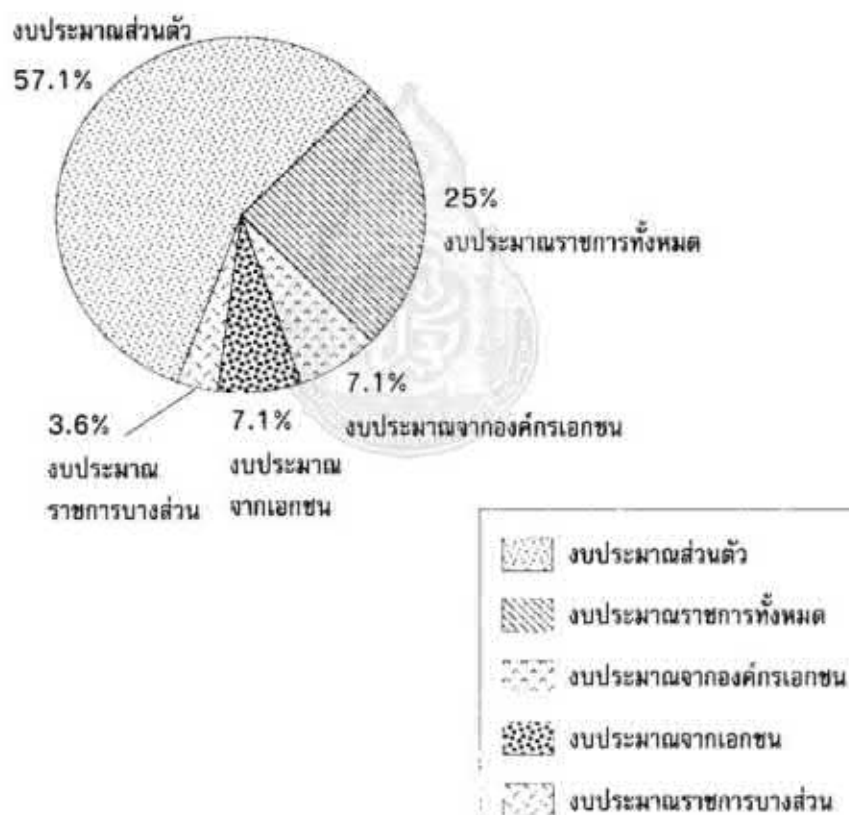

แผนภูมิที่ 7 หนังสือสำหรับเด็กที่สำนักพิมพ์จัดพิมพ์ เพื่อชายและหญิง

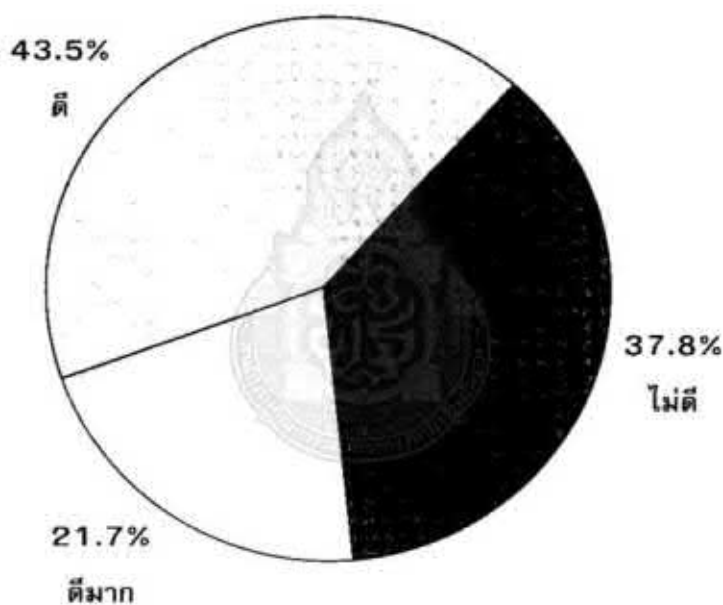
จำนวน (แห่ง)

แผนภูมิที่ 8 แหล่งงบประมาณที่ใช้พิมพ์หนังสือสำหรับเด็ก

แผนภูมิที่ 9 สภาพตลาดหนังสือสำหรับเด็ก

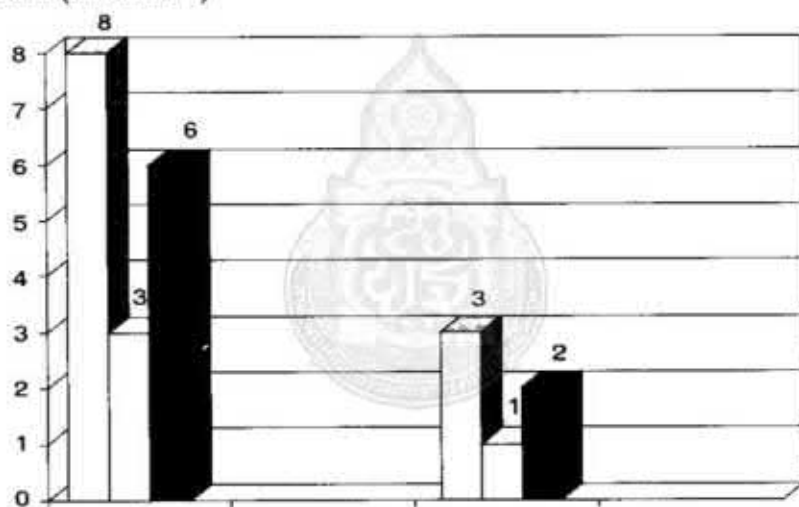

แผนภูมิที่ 10 การให้ส่วนลดโดยเฉลี่ยแก่ทบังสือสำหรับเด็ก ของสำนักพิมพ์

ประเภท	ส่วนลดโดยเฉลี่ย (ร้อยละ)
โรงเรียน	30%
ร้านหนังสือ	25%
ขายโดยตรง	24.7%
แผงหนังสือ	24.7%
ขายทางไปรษณีย์	16.4%

แผนภูมิที่ 11 การเข้าร่วมงานแสดง/จำหน่ายหนังสือสำหรับเด็ก

จำนวน (สำนักพิมพ์)

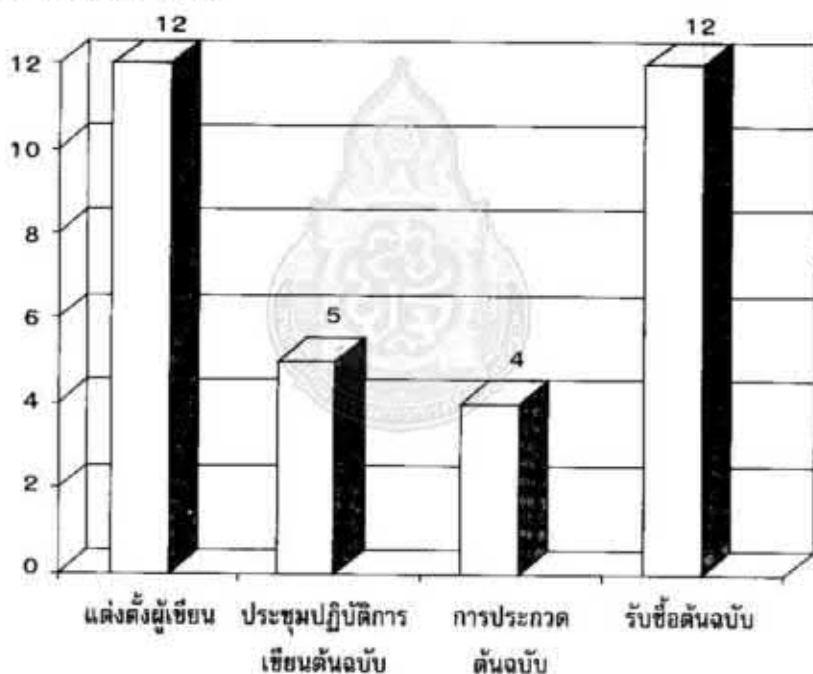
รวมงานในประเทศ
สำนักพิมพ์ 17 แห่ง = 73.9%

รวมงานในต่างประเทศ
สำนักพิมพ์ 6 แห่ง = 26.1%

- ☐ เข้าร่วมเป็นประจำ
- ☐ เข้าร่วมบ่อยครั้ง
- ☒ เข้าร่วมเป็นครั้งคราว

แผนภูมิที่ 12 การได้ต้นฉบับของสำนักพิมพ์

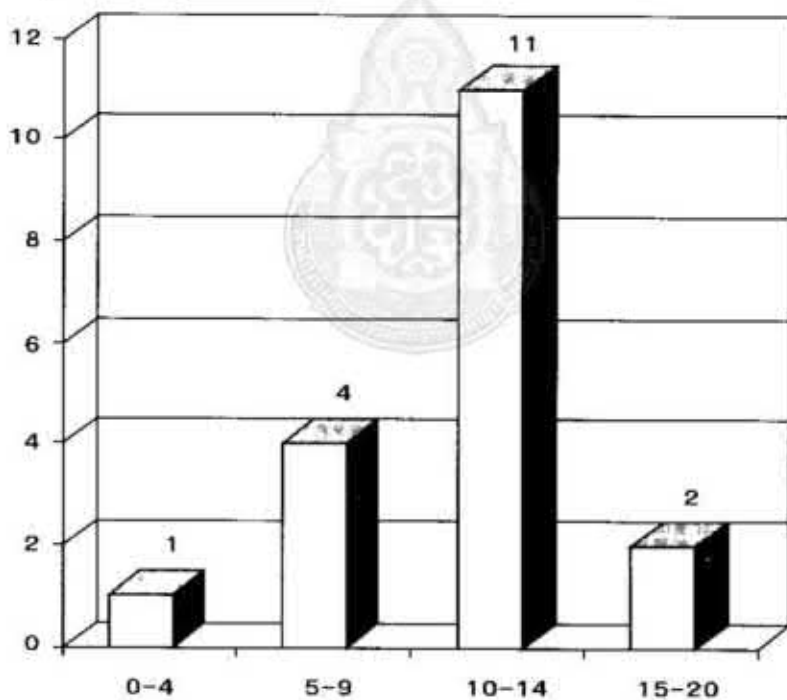
จำนวน (สำนักพิมพ์)

วิธีการได้ต้นฉบับ

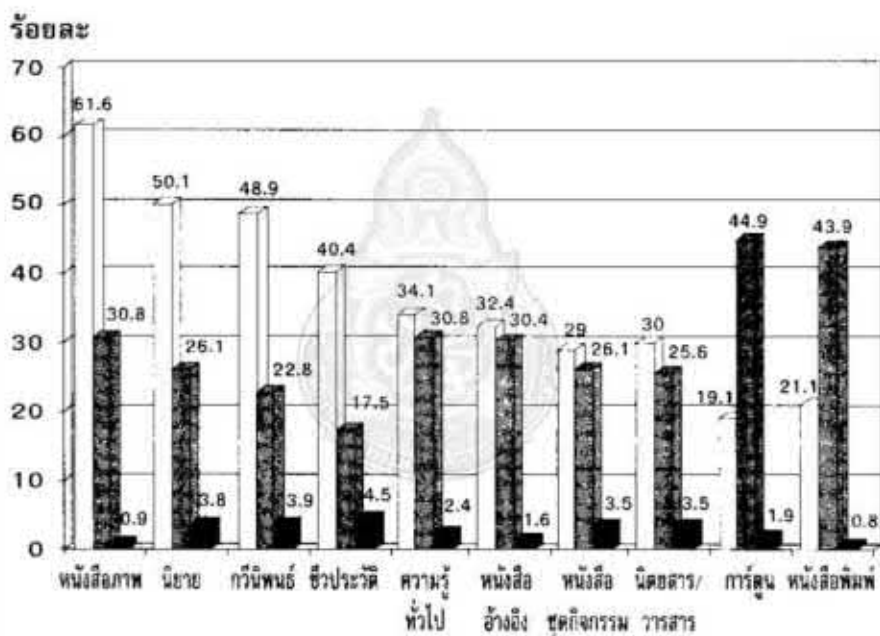
แผนภูมิที่ 13 อัตราค่าลิขสิทธิ์ที่สำนักพิมพ์ จ่ายให้แก่ผู้เขียนบทหนังสือสำหรับเด็ก

จำนวน (สำนักพิมพ์)

อัตราค่าลิขสิทธิ์ (%)

แผนภูมิที่ 14 วิธีที่นักเรียนได้ทบทวนสื่อแต่ละประเภทมาอ่าน

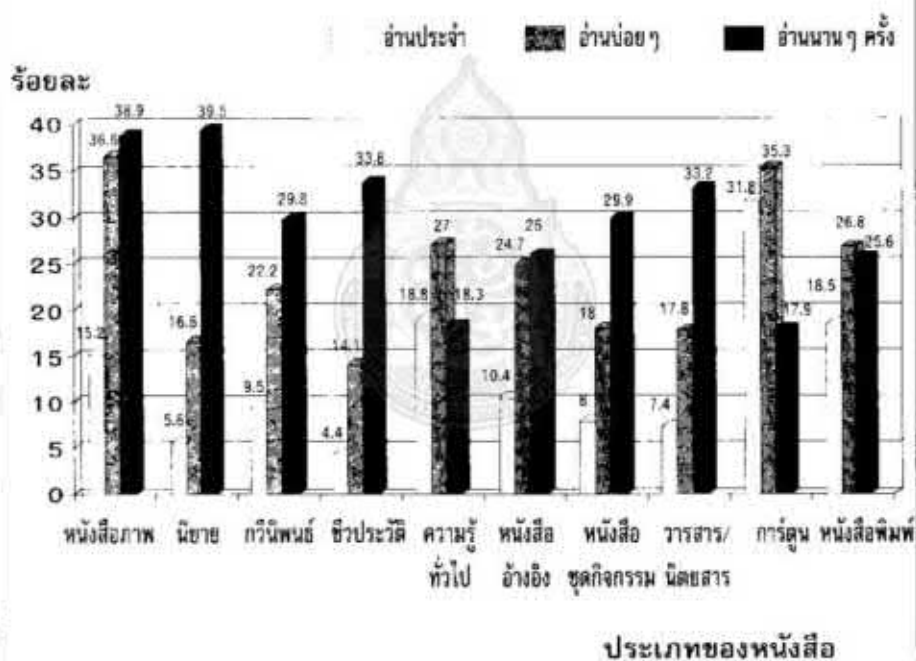
ประเภทของหนังสือ

□ ยืม

▨ ซื้อ

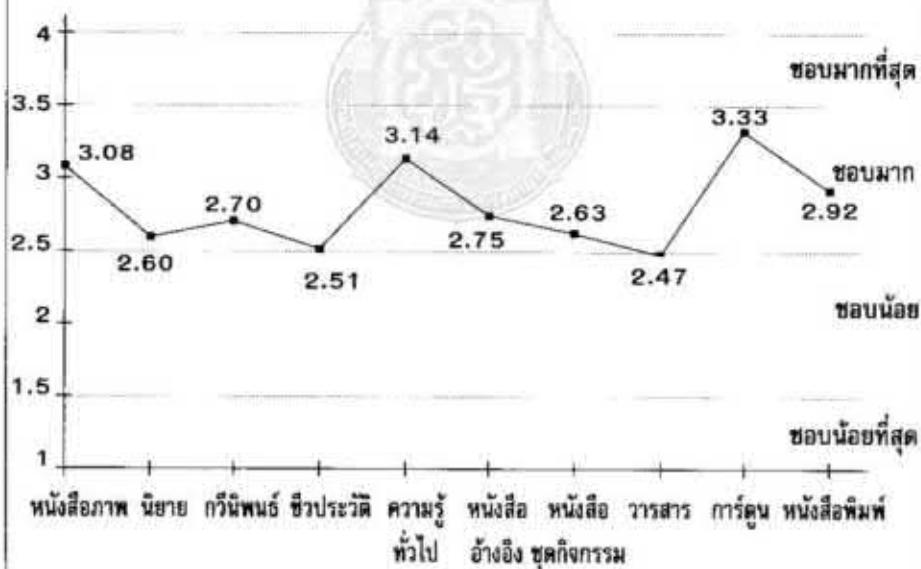
■ เช่า

แผนภูมิที่ 15 ความถี่ในการอ่านหนังสือแต่ละประเภท ของนักเรียน

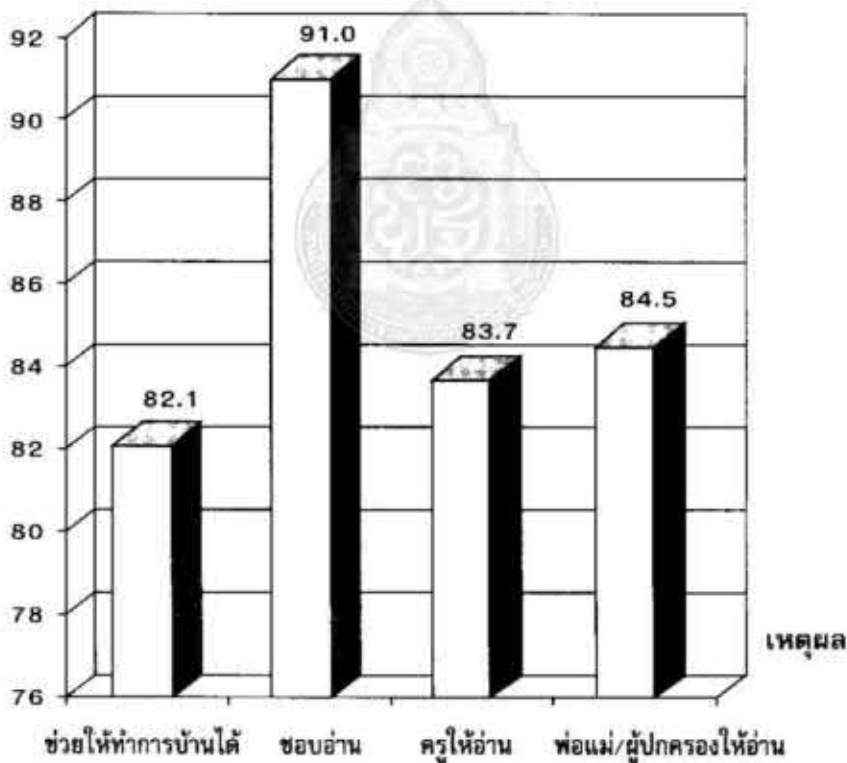
แผนภูมิที่ 16 ความชอบของนักเรียนในการอ่านหนังสือแต่ละประเภท

ค่าเฉลี่ย

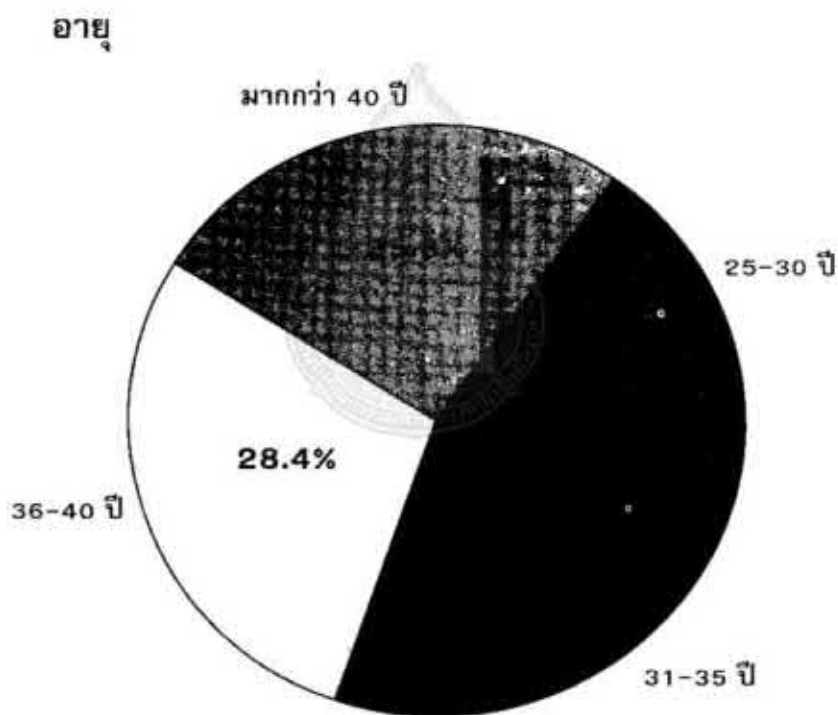

แบบฉบับที่ 17 เหตุผลของนักเรียนในการอ่านหนังสืออื่น ที่นอกเหนือจากหนังสือเรียน

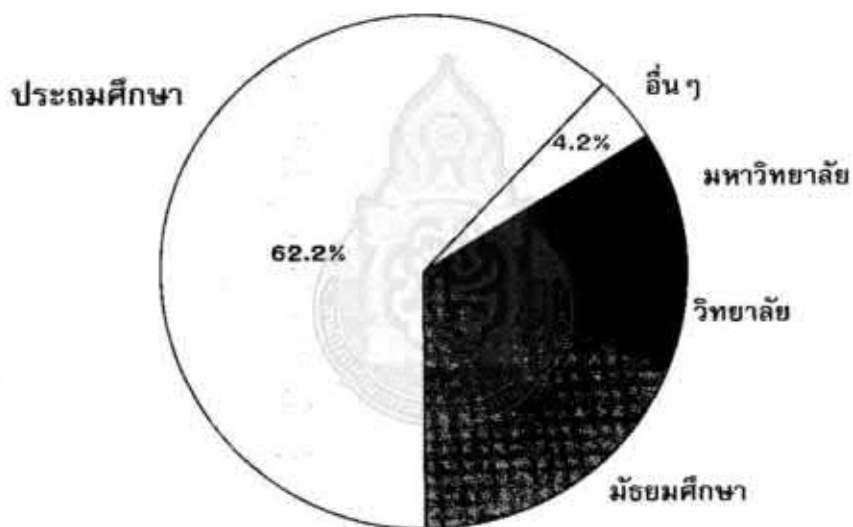
ร้อยละ

แผนภูมิที่ 18 อายุของผู้ปกครองนักเรียน

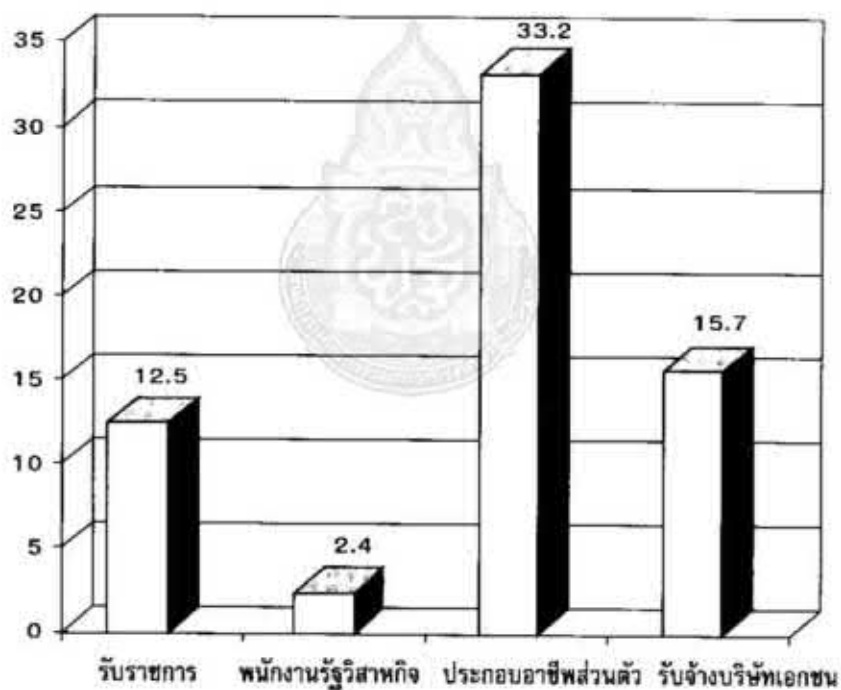

แผนภูมิที่ 19 ระดับการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน

แผนภูมิที่ 20 อาชีพของผู้ปกครองนักเรียน

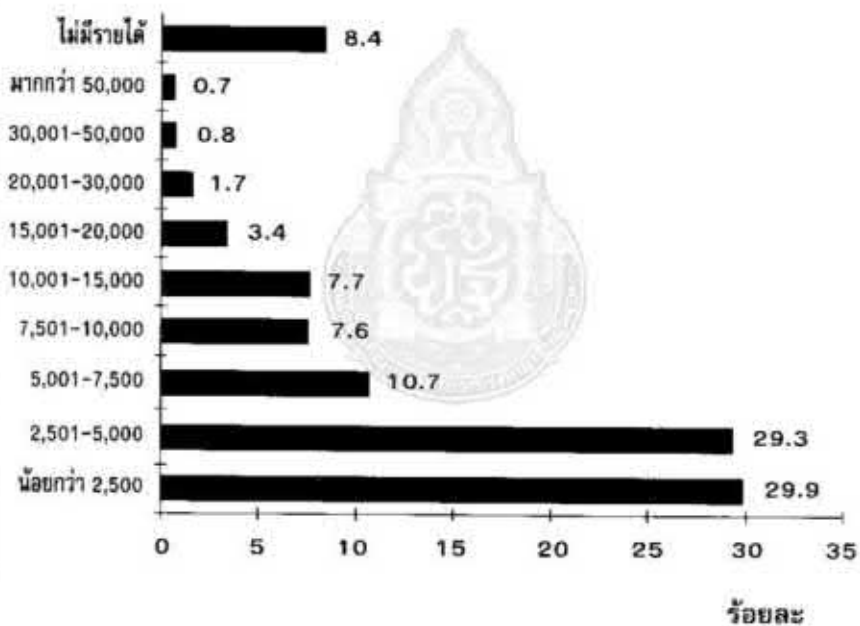
ร้อยละ

อาชีพ

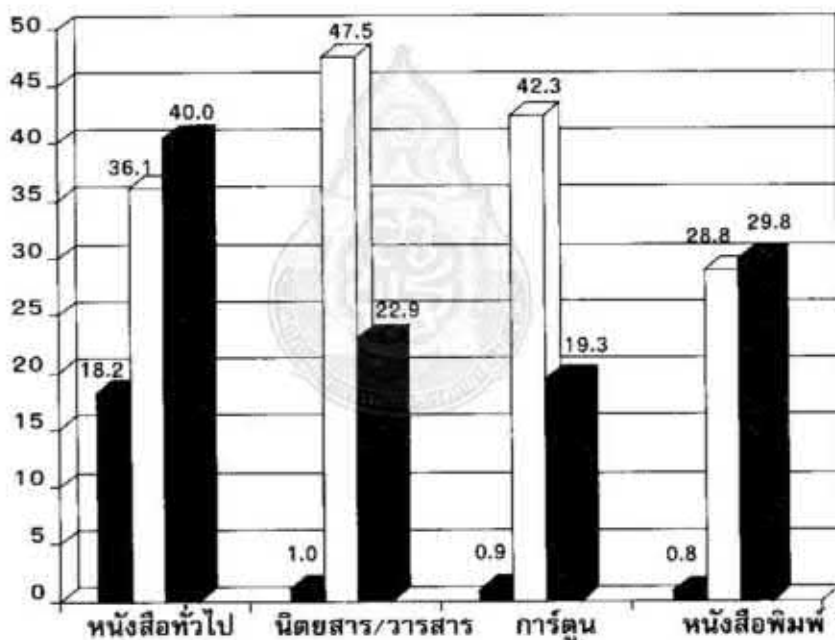
แผนภูมิที่ 21 รายได้ต่อเดือนของผู้ปกครองนักเรียน

รายได้ (บาท)

แผนภูมิที่ 22 นิยการอ่านของผู้ปกครองนักเรียน

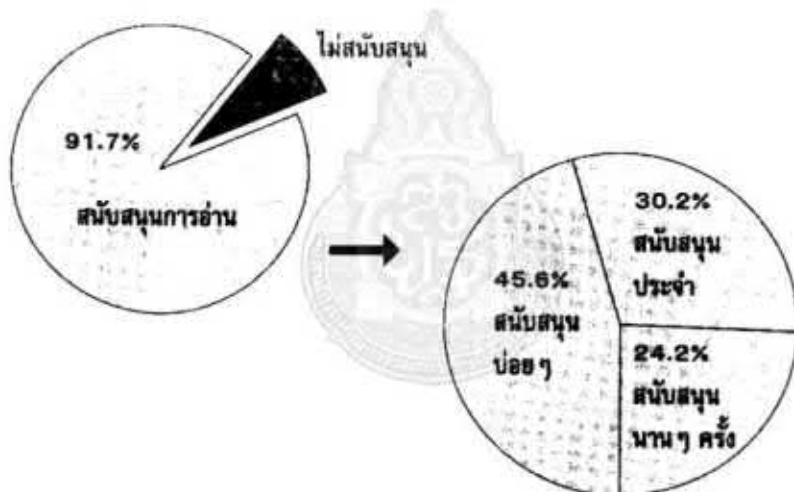
ร้อยละ

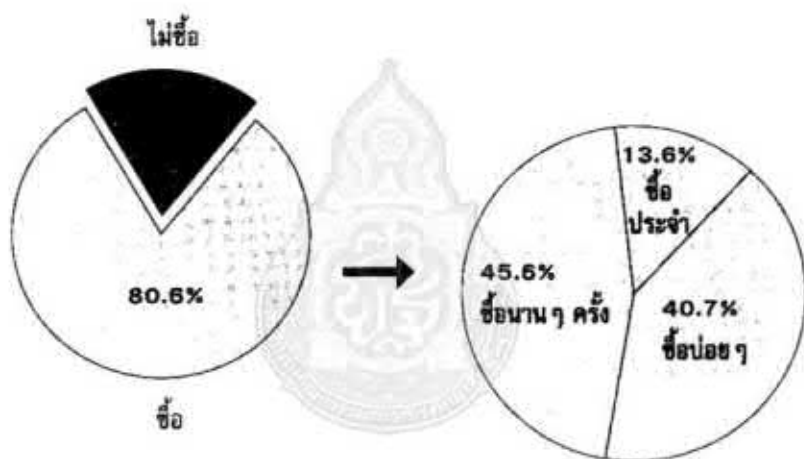
ประเภทของสิ่งพิมพ์

- อ่านประจำ
- อ่านบ่อยๆ
- อ่านนานๆ ครั้ง

แบบฉบับที่ 23 การสนับสนุนของผู้ปกครอง ต่อการอ่านของนักเรียน

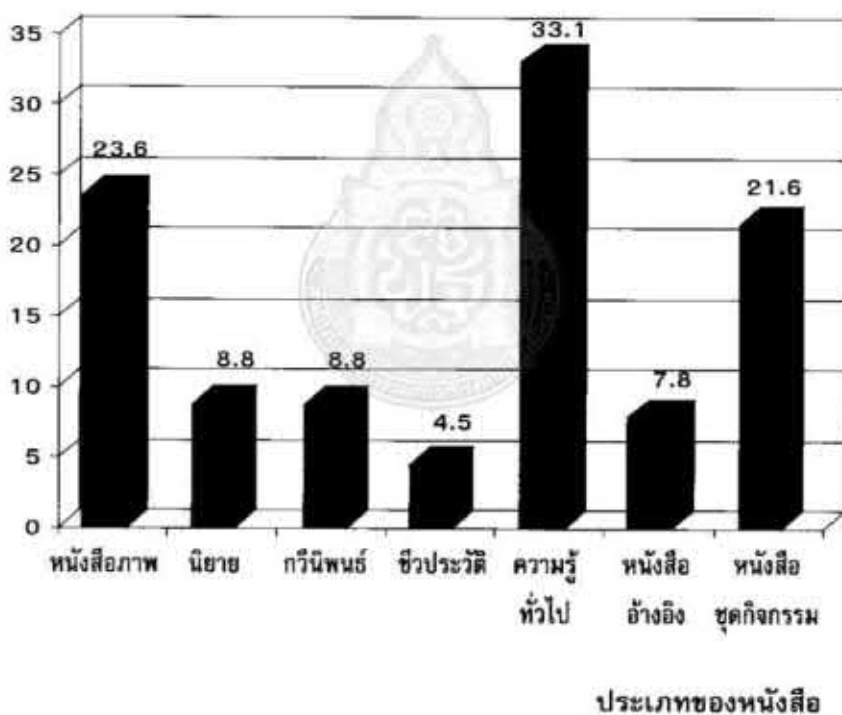

แบบฉบับที่ 24 การซื้อหนังสือของผู้ปกครองที่นักเรียนอ่าน

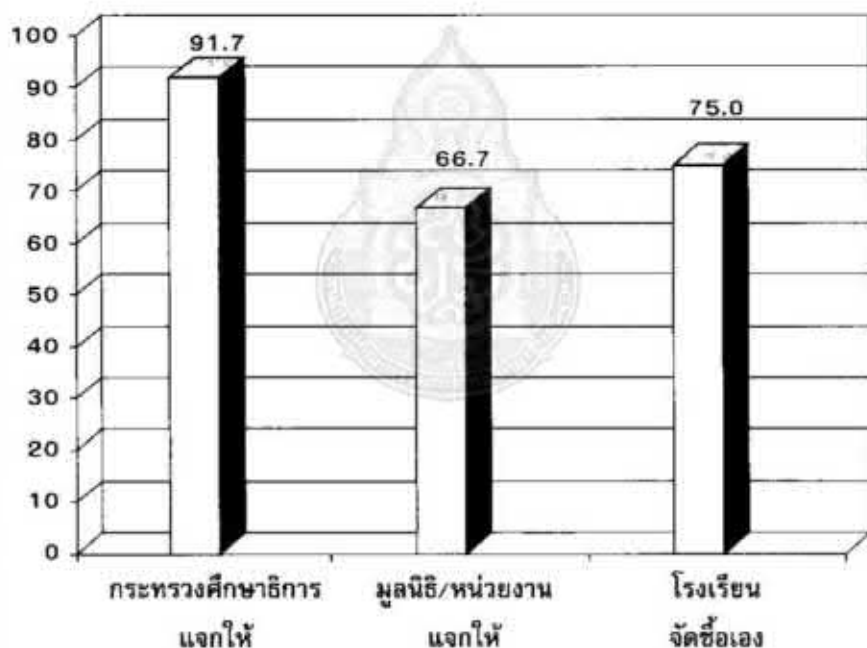
แผนภูมิ 25 ประเภทหนังสือที่มีอยู่ในห้องสมุด

ร้อยละของชื่อเรื่อง

แผนภูมิที่ 26 แหล่งที่มาของหนังสือในห้องสมุดโรงเรียน

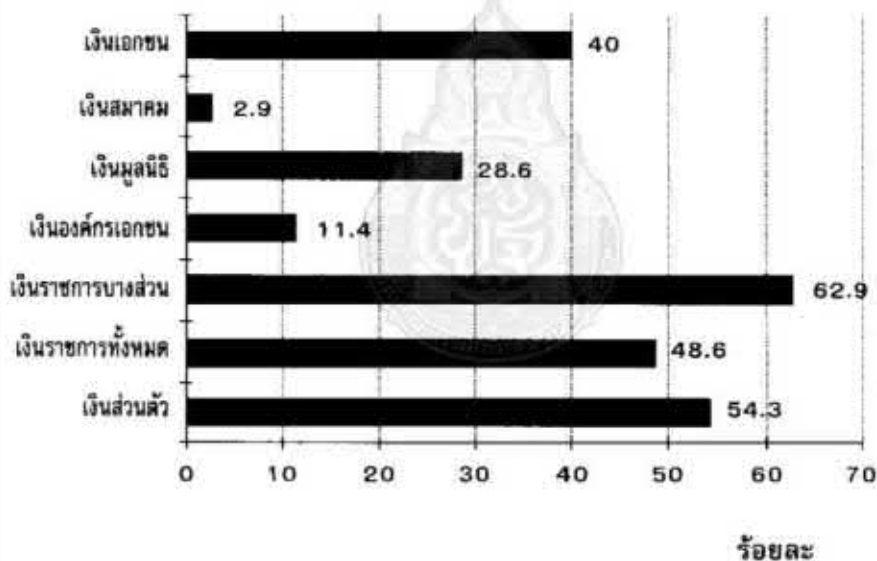
ร้อยละ

แหล่งที่มา

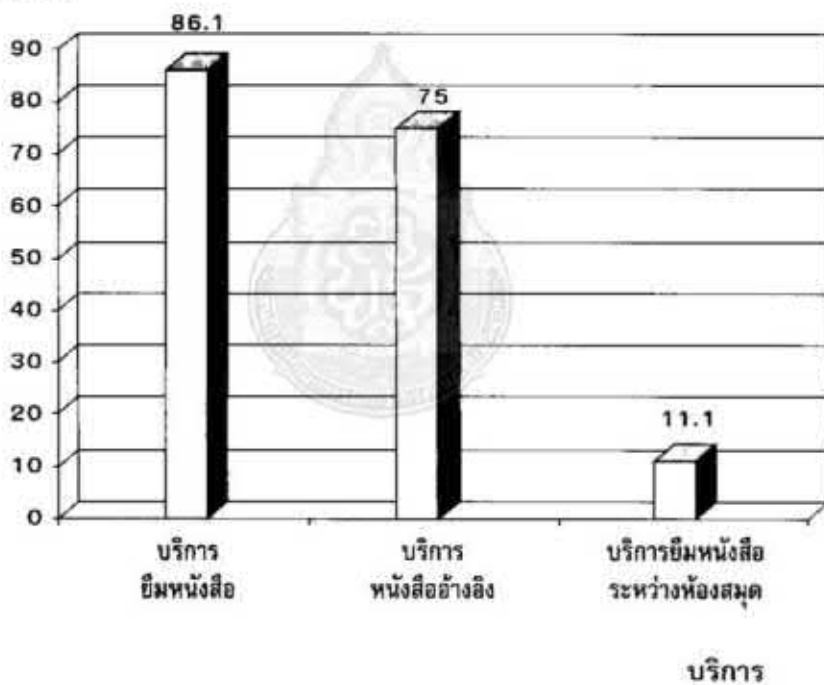
แผนภูมิที่ 27 แหล่งงบประมาณในการจัดซื้อหนังสือเข้าห้องสมุดโรงเรียน

แหล่งที่มา

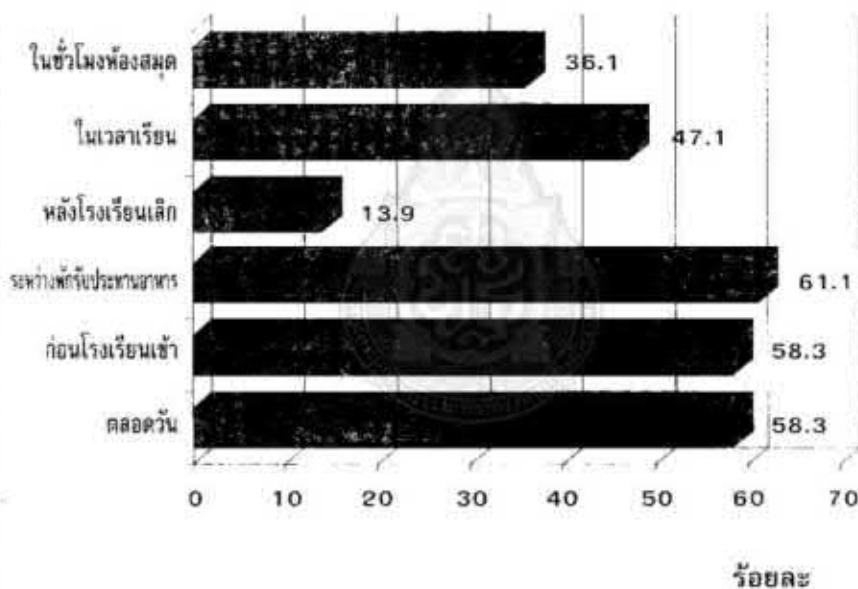
แผนภูมิที่ 28 การให้บริการของห้องสมุดโรงเรียน

ร้อยละ

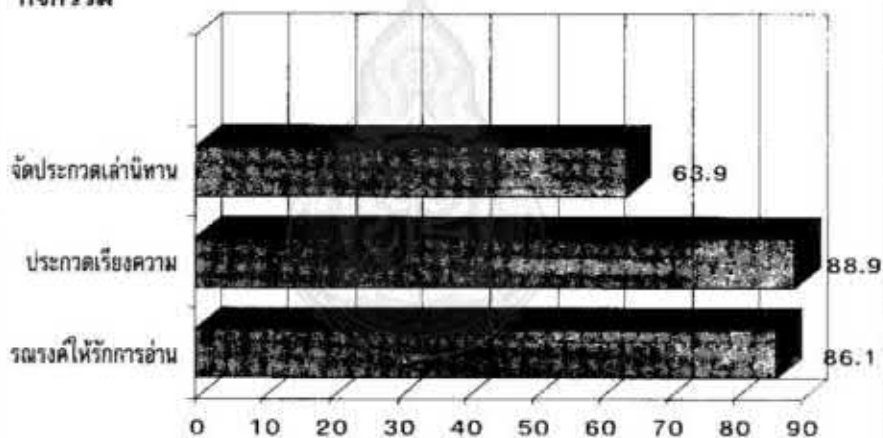
แผนภูมิที่ 29 เวลาเปิดบริการของท้องสมุดโรงเรียน

เวลาเปิด

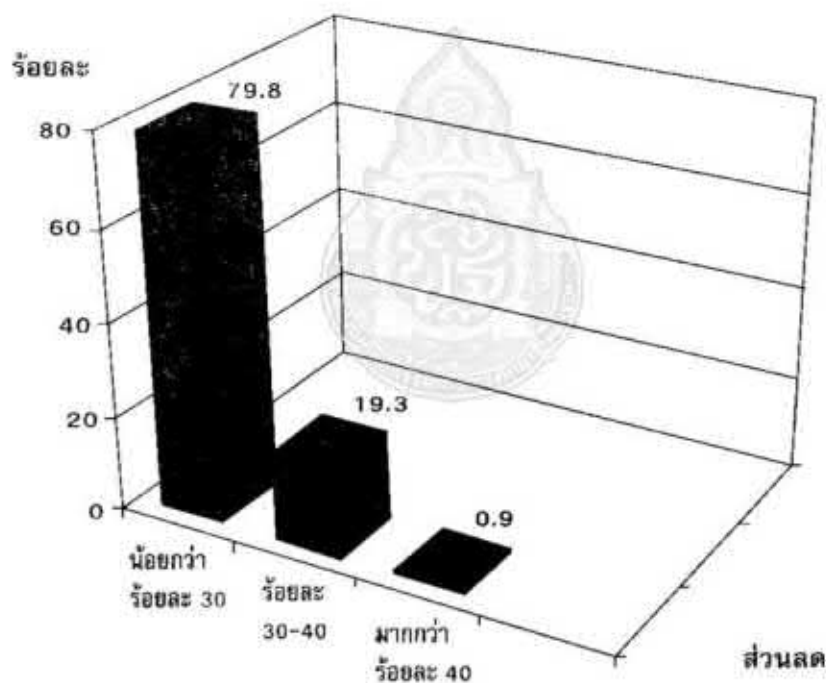
แผนภูมิที่ 30 **กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่ห้องสมุด** **โรงเรียนวัดไถ่กนิกรนิย**

กิจกรรม

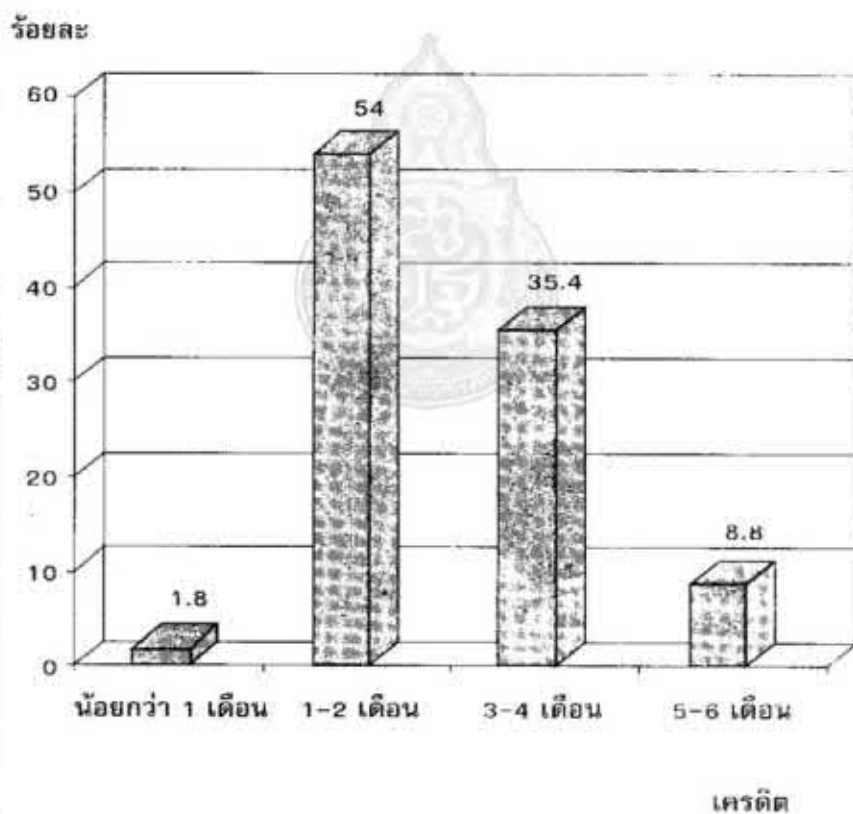

ร้อยละ

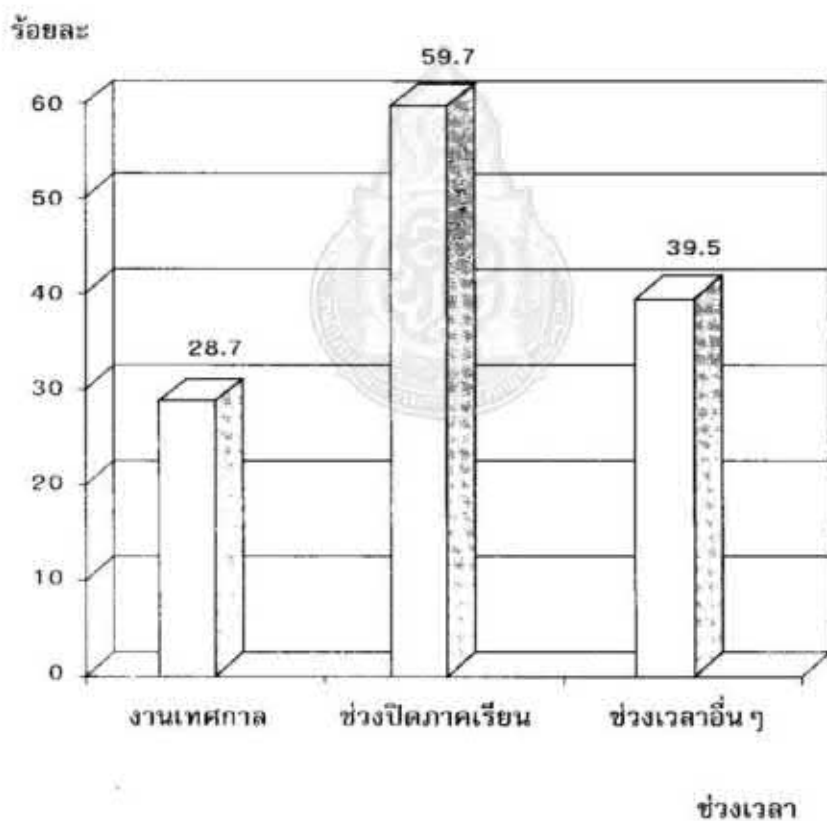
แผนภูมิที่ 31 การได้รับส่วนลดของร้านค้าจำหน่ายหนังสือ จากสำนักพิมพ์

แผนภูมิที่ 32 การได้รับเครดิตของร้านจำหน่ายหนังสือ จากสำนักพิมพ์

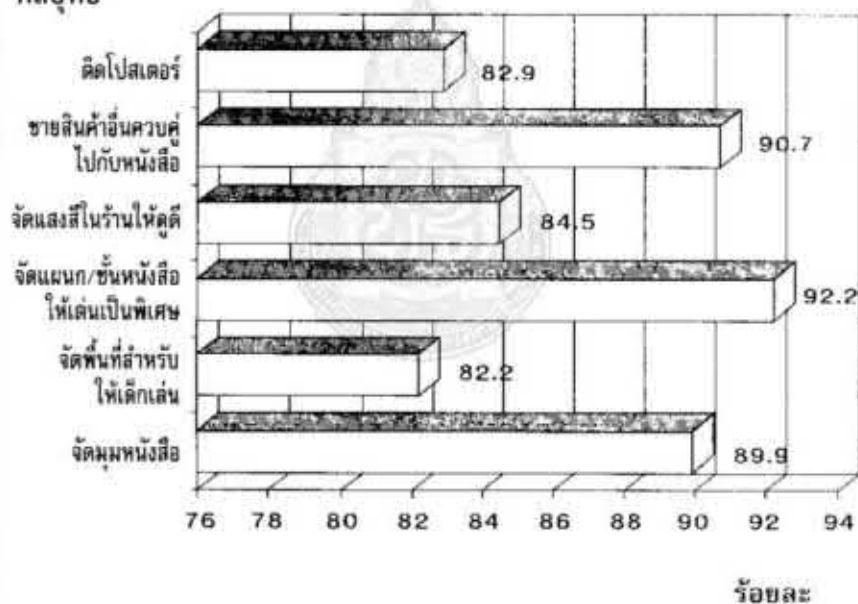

แบบฉบับที่ 33 ช่วงเวลาที่รับจากนายทบึงซือชาทบึงซือ ได้มากที่สุด

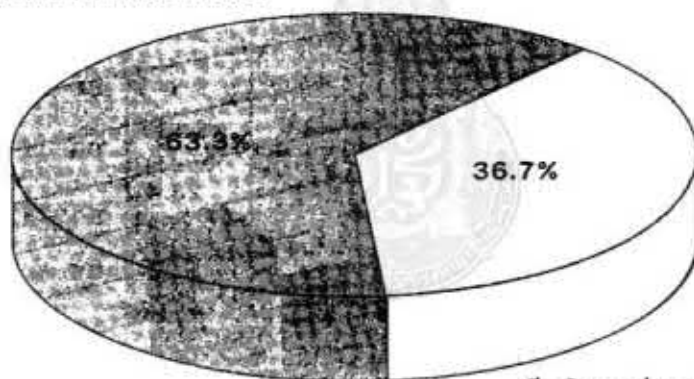
แผนภูมิที่ 34 วิธีที่ร้านจำหน่ายหนังสือส่งเสริมการ ขายหนังสือสำหรับเด็ก

กลยุทธ์

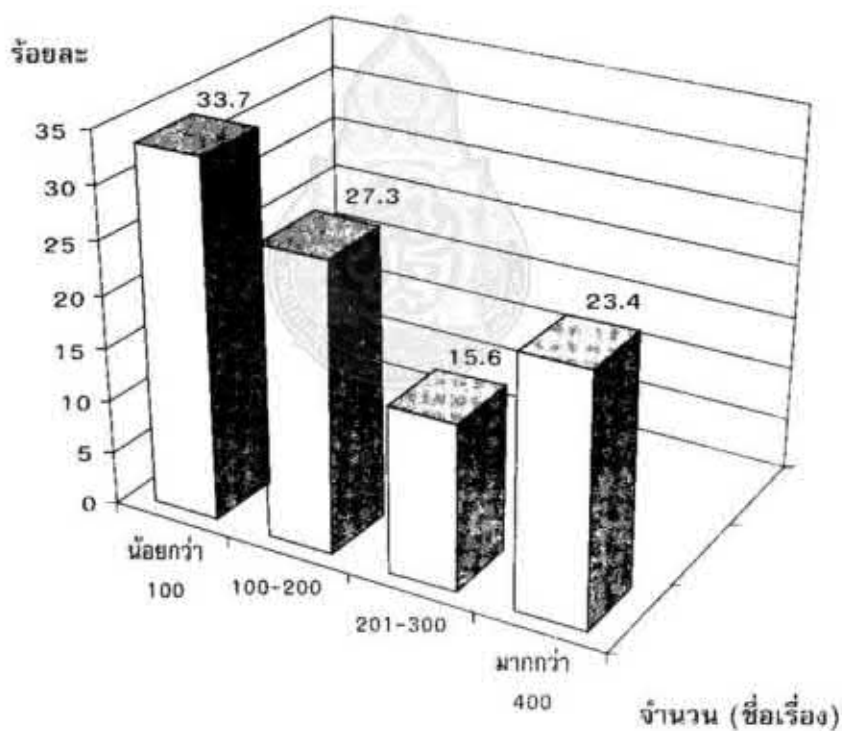
แผนภูมิที่ 35 การให้บริการส่งหนังสือของร้าน จำหน่ายหนังสือ

ไม่มีบริการส่งหนังสือ

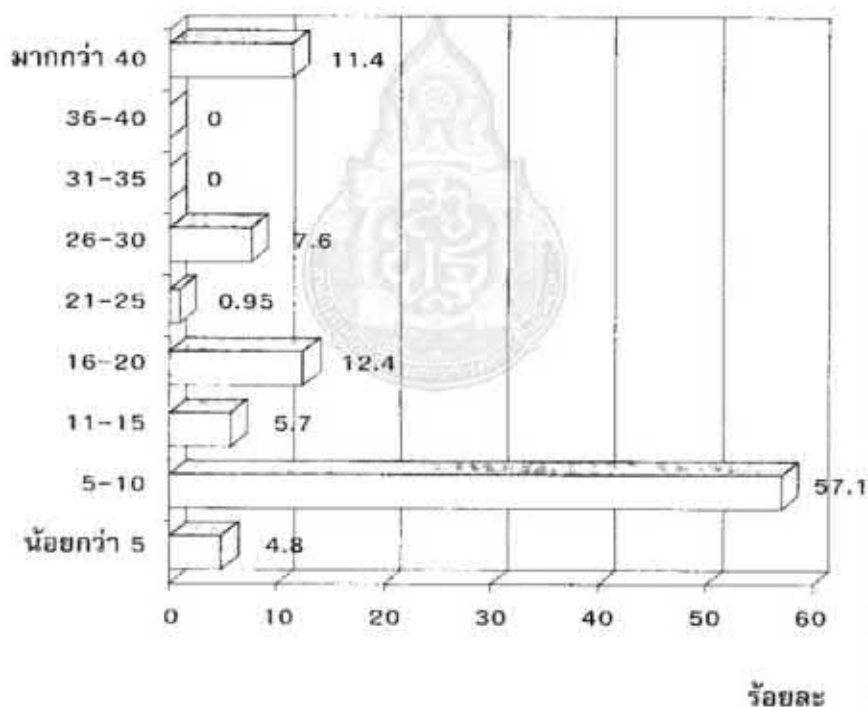
มีบริการส่งหนังสือ

แบบภูมิที่ 36 จำนวนชื่อเรื่องหนังสือสำหรับเด็ก ที่ร้านหนังสือมีไว้จำหน่าย

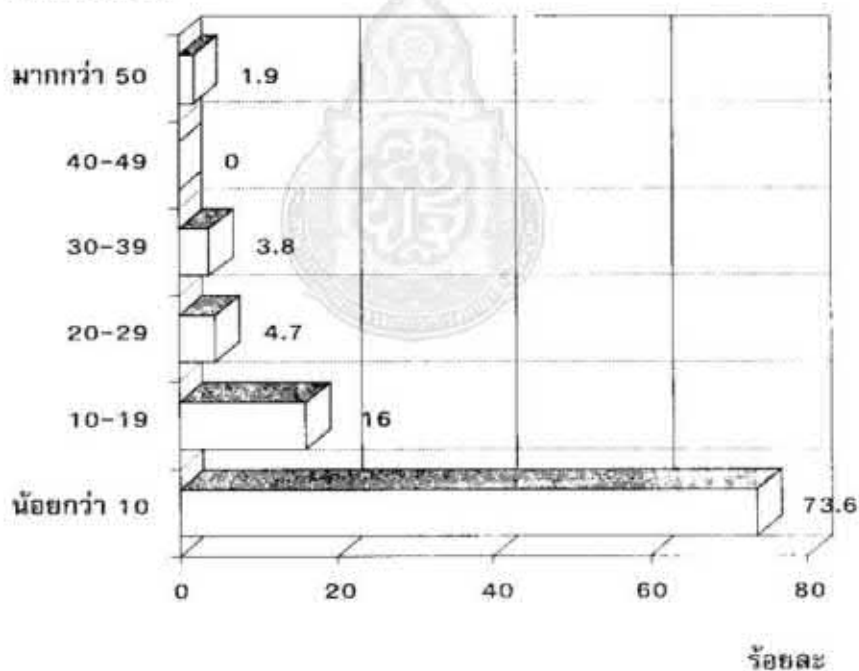
แบบภูมิที่ 37 จำนวนหนังสือสำหรับเด็กที่รับเข้ามาจำหน่าย

จำนวนหนังสือ

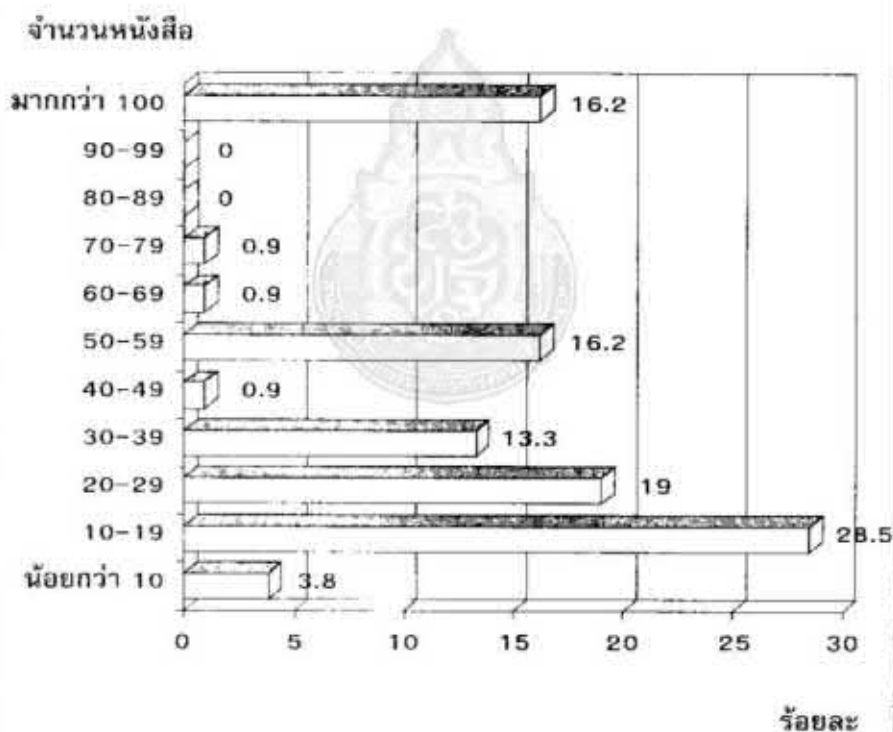

แผนภูมิที่ 38 จำนวนหนังสือสำหรับเด็กที่น้อยที่สุด ที่ร้านรับมาจากนาย

จำนวนหนังสือ

แบบภูมิที่ 39 จำนวนหนังสือสำหรับเด็กที่มากที่สุด ที่ร้านรับมาจำหน่าย

คณะผู้ดำเนินการวิจัย

คณะที่ปรึกษา

อธิบดีกรมวิชาการ

นางกสमान

ช. เวียณนท์

รองอธิบดีกรมวิชาการ

นายสมยศ

มีเทศน์

รองอธิบดีกรมวิชาการ

คณะผู้รับผิดชอบและสร้างเครื่องมือฝ่ายไทย

นางสาวอรุณศรี

อนันตรศิริชัย

นางสาวพรพรรณงาม

แย้มบุญเรือง

นางสาวชนิษฐา

สุวรรณจุจิ

คณะผู้รับผิดชอบและสร้างเครื่องมือฝ่ายมาเลเซีย

Hj. Mohd. Ariflin Mohd. Siri

Dr. Md. Sidin Ahmad Ishak

Dr. Azizah Hamzah

ผู้เคราะห์ข้อมูล

นางสาวมณีนภา

ชุติบุตร

นางสาวกัญญ์ณิกา

พราหมณ์พิทักษ์

นางสาวนันทนา

มุตและ

นายจตุรวิทย์

ทองหยู

ผู้จัดทำแผนภูมิ

นางสาวอรุณศรี อนันตรศิริชัย

นางสาวนงศิริ โชติรัตน์

นางสาวอังคณา ผิวเกลี้ยง

นางสาวนันทวรรณ กฤตวิทย์

ผู้เขียนรายงาน

นางสาวอรุณศรี อนันตรศิริชัย

นางสาวพรรณงาม แยมบุญเรือง (ตอนที่ 4 หน้า 26-29)

ผู้พิสูจน์อักษรรายงานภาษาไทย

นางสาวอังคณา ผิวเกลี้ยง

นางสาวอมรรัตน์ พิชัย

ผู้พิมพ์ต้นฉบับ

นางสาวนุชจรี กิจไธสง

ผู้ออกแบบปก

นายชูเกียรติ เกียรติอุดม

